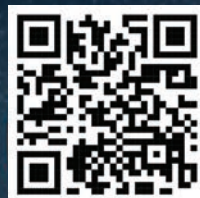

№6(06) 2024

Шнабат

ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛЫ
НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ВОЛШЕБНЫЙ МИР
ДЕТСТВА!

**ДОСТЫҚ ПЕН ӨЗАРА
ТҮСІНІСТІК ӘЛЕМІНЕ
САЯХАТ**

5-сынып
оқушыларына
арналған
сабақтан
тыс сабақ

БІЛІМ БЕРУ
ҰЙЫМДАРЫНДАҒЫ

БУЛЛИНГ:

БАЛАЛАР МЕН ОЛАРДЫҢ МҮДДЕЛЕРІ ҮШІН / ВО ИМЯ И В ИНТЕРЕСАХ ДЕТЕЙ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ОҚУ-АҒАРТУ МИНИСТРЛІГІ
БАЛАЛАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚОРҒАУ КОМИТЕТІ

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
КОМИТЕТ ПО ОХРАНЕ ПРАВ ДЕТЕЙ

ҚЫМБАТТЫ ДОС! СЕНІМ ТЕЛЕФОНЫ АРҚЫЛЫ КӨМЕКТЕСУ ҚҰПИЯ ЖӘНЕ ТЕГІН!

ҚҰРМЕТТІ ОҚЫРМАҢДАРИ

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі Балалардың құқықтарын қорғау комитетінің қолдауымен Telegram мессенджерінде 2019 жылдан бастап кәмелетке толмағандарға қатысты құқықтардың бұзылуын, зорлық-зомбылықты немесе қатыгез қарым-қатынасты анықтау мақсатында құрылған «Bala Qorgau» чаты жұмыс істейді.

Өтініштерге жедел жауап беру мақсатында **24/7 режимінде BalaQorgauBot2.0** телеграмм-боты іске қосылды.

ДОРОГОЙ ДРУГ! ПОМОЩЬ ПО ТЕЛЕФОНУ ДОВЕРИЯ АНОНИМНА И БЕСПЛАТНА!

УВАЖАЕМЫЕ ЧИТАТЕЛИ!

При поддержке Комитета по охране прав детей Министерства просвещения Республики Казахстан в мессенджере Telegram с 2019 г. функционирует чат «BalaQorgau», который создан с целью выявления нарушения прав, насилия или жестокого обращения в отношении несовершеннолетних.

Для оперативного реагирования на обращения в режиме **24/7** работает телеграмм-бот **BalaQorgauBot2.0**.

БАЛАЛАРДЫҢ ҚАУІПСІЗДІГІ МЕН АМАҢДЫҒЫ
БІЗДІҢ ҚОЛЫМЫЗДА!
ЖАЙ ҒАНА ТЕЛЕФОНҒА ҚОҢЫРАУ ШАЛЫҢЫЗ,
СІЗГЕ КӨМЕКТЕСЕДІ!

БЕЗОПАСНОСТЬ И БЛАГОПОЛУЧИЕ
ДЕТЕЙ В НАШИХ РУКАХ!
ПРОСТО ПОЗВОНИ
ПО ТЕЛЕФОНУ, И ТЫБИ ПОМОГУТ!

АСТАНА Қ. КОДЫ / КОД Г. АСТАНЫ +7(7172)

74 25 28

Қадірлі оқырман!

Атақты американ-дық жазушы Рэй Брэдбери былай деп жазды: «Менің сүйікті жыл мезгілім – жаздың басы, маусым айы. Жаз әлі алда. Артқа қарамай, алдымызда жаз, қыс артта қалды деген сеніммен өмір сүру керек». Психологтер бұрыннан бері адамдардың көпшілігінде балалық шақ көп жағдайда жазбен байланысты болатынын байқаған.

Бұл таңқаларлық нәрсе емес, өйткені жаз – балалар үшін ең бақытты мезгіл: алақанға сіңіп қалған құлпынайдың иісі, жылы жазғы жаңбырдан кейінгі кемпірқосақ, жайнаған дала гүлдері...

Дорогие читатели!

Знаменитый американский писатель Рэй Брэдбери писал: «Мое любимое время года – июнь, начало лета. Когда все еще впереди. Так и надо жить, не оборачиваясь. И верить, что впереди все лето, а позади – вся зима...»

Психологи давно заметили, что у большинства людей детство всегда вспоминается летним. И это неудивительно, ведь счастливая детская пора – это именно лето: запах земляники на ладошках, теплые серебряные дожди, яркая радуга, словно мост, на бездонном синем небе, охапки полевых цветов...

Сондықтан да, жаздың алғашқы күні Халықаралық балаларды қорғау күні ретінде таңдалғаны кездейсоқ емес шығар. Бірақ, өкінішке орай, балалық шақ елінің кішкентай тұрғындарының жағдайы әрқашан жақсы және ойдағыдай емес... Бұл бізден балалардың болашақ өмірі үшін маңызды болып саналатын алғашқы жылдары «нәзік жас» ұғымына сәйкес келуі үшін не істей алатынымыз туралы ойлануды талап етеді. Балаларға балалық шақ сыйлайық!

Маусым айында тағы бір халықаралық атаулы күн бар, ол туралы бәрі бірдей біле бермейді. Алайда бұл өте маңызды күн, себебі ол қазіргі кездегі өзекті мәселеге қатысты.

12 маусым – Дүниежүзілік балалар еңбегіне қарсы күрес күні. Қазіргі уақытта әлемде 168 миллион бала еңбекке тартылған.

XXI ғасырдағы балалар еңбегі – өткеннің қалдығы, оған қарқынды дамып келе жатқан жоғары технологиялар әлемінде орын жоқ, ол көбінесе моральдық деңгейі төмен ересектердің лайықсыз мінез-құлқының көрінісі, олар өздерінің және басқалардың ертеңіне бүгін зиян келтіріп жатқанын түсінбейді...

Осы жаз бәрімізге балаларымыздың өмірін шынымен бақытты ету біздің қолымызда екенін тағы бір рет еске салсын...

Балалар... Біздің өміріміздің жалғасы, біз олармен мақтанамыз, олардың бар болғанына қуанамыз, олар туралы ойлаймыз, уайымдап, мазасызданамыз. Біз оларға шын жүректен бақыт тілейміз, бірақ әркімнің бақыт туралы өзіндік түсінігі бар екенін кейде ұмытып кетеміз. Кішкентай адамның ересек өміріндегі бақыты қандай болатыны көбінесе тәрбиеге байланысты.

Тәрбие дегеніміз – қиындыққа толы жол, егер шынайы риясыз махаббат болмаса, оны лайықты және дұрыс жүріп өту әркімнің қолынан келмейді.

И, вероятно, совсем не случайно много лет назад первый летний день был выбран для празднования Международного дня защиты детей – жителей «Маленькой страны», в которой, к великому сожалению, не все и не всегда хорошо и гладко... И это очень серьезный повод задуматься нам, взрослым, над тем, что каждый из нас делает для того, чтобы первые, самые важные для всей будущей жизни человека годы соответствовали понятию «нежный возраст». Подарим же детству детство!

А еще в июне есть другая, тоже международная, дата, о которой, однако, знают далеко не все. А между тем это очень важный день, посвященный не менее серьезной и, как это ни печально, достаточно актуальной на сегодня проблеме.

12 июня – Всемирный день борьбы с детским трудом. В настоящее время 168 миллионов детей на планете вовлечены в трудовую деятельность.

Детский труд в XXI столетии – постыдный пережиток прошлого, недопустимое явление в стремительно развивающемся мире высоких технологий, но зачастую низкого морального уровня, недостойного поведения взрослых людей, не ведающих, что сегодня они калечат свое и чужое завтра...

И пусть это лето еще раз напомним всем нам о том, что в наших руках сделать жизнь наших детей по-настоящему счастливой порой беззаботного детства...

Дети... Наша светлая радость, отрада души, наши заботы, тревоги и волнения. Мы искренне желаем им счастья, но порой забываем, что у каждого представление о нем свое, глубоко личное и сугубо индивидуальное. И каким оно будет у маленького человека в его взрослой жизни, во многом зависит от воспитания.

Воспитание – тернистый и сложный путь, и пройти его достойно и правильно удастся далеко не всем. Главная причина практически во всех случаях – отсутствие настоящей бескорыстной любви.

Тәрбие туралы адамзат тарихында көптеген іргелі еңбек жазылған. Бірақ соған қарамастан, ата-аналар өз балалары туралы «Өзі кімге тартқан?» деген сұрақ қойып, оған өздері «Кім білсін?» деп жауап береді. Өкінішке орай, ата-аналардың басым көпшілігі өзіміз өзгермей, баланы өзгертуге бола ма деген сұрақты өздеріне қоймайды. Ал сұрақтың жауабы белгілі...

Бала тәрбиесінің басты құпиясы неде? Бала жүрегіндегі жақсылық пен мейірімділікті ашатын сиқырлы кілт қайда?

Бұл құпия қарапайым және айқын, сондықтан да біз оны жиі байқамай, оны басқадан іздеу әдетіне бой алдырамыз: біз бала тәрбиесіне арналған кітаптарды іздеп, қандай да бір тәрбие жүйесіне еліктейміз. Ал оның нәтижесі ойымыздан шықпағанда, бәріне генетика (аумаған әкесі, анасы, атасы, тәтесі, ағасы...) кінәлі дейміз.

Бірақ «Ұяда не көрсең, ұшқанда соны ілерсің» деген мақал генетика туралы емес, бала ата-анасынан үлгі-өнеге алатыны жайлы. Олар біздің керемет сөздерімізден емес, нақты әрекеттерімізден үлгі алады. Егер біз жақсы адам тәрбиелегіміз келсе, өзімізден бастауымыз керек.

Л.Н.Толстой былай деп жазды: «Тәрбие біздің өзімізді тәрбиелегіміз келмей, балаларымызды немесе басқаларды тәрбиелегіміз келгенге дейін ғана қиын болып көрінеді. Егер біз басқаларды тек өзіміз арқылы тәрбиелей алатынымызды түсінсек, онда тәрбие туралы мәселе жойылып, өзіміз қалай өмір сүруіміз керек?» деген бір ғана сұрақ қалады.

*«Өркен» балалардың әл-ауқатын
арттыру ұлттық ғылыми-практикалық
институтының президенті
**Есенғазы Нұртолеуұлы
Иманғалиев***

Воспитание... Простое, на первый взгляд, слово, о котором, однако, написаны тысячи фундаментальных трудов самых светлых голов человечества... Но, несмотря на это, продолжает звучать старый как мир вопрос: «В кого он (ребенок) такой?!» Ответ чаще всего один: «Ума не приложу...» К сожалению, подавляющее большинство родителей не задаются другим вопросом: «Можно ли менять что-то в детях, не меняясь самим?» Ответ напрашивается сам собой...

Каков же главный секрет воспитания детей? Где тот волшебный ключик, открывающий в сердце ребенка все самое лучшее, доброе и вечное?

Секрет этот прост и очевиден, и, может быть, именно поэтому мы часто его не замечаем, поддаваясь привычке искать счастье за морями и за горами: ищем умные книги с премудрыми рекомендациями, стремимся примкнуть к какой-то системе воспитания, а разочаровавшись в плодах такого воспитательного процесса, сваливаем все на генетику (ну, уродился таким, весь в отца, мать, деда, тетю, дядю...).

Но давно набившая оскомину пословица «Яблоко от яблони недалеко падает» на самом деле вовсе не про генетику, а про то, что дети учатся на примере своих родителей. Они берут за образец не наши слова (какими бы замечательными они ни были), а наши реальные поступки. И если мы хотим воспитать хорошего человека, придется начать с себя.

Л. Н. Толстой писал: «Воспитание представляется сложным делом только до тех пор, пока мы хотим, не воспитывая себя, воспитать своих детей или кого бы то ни было. Если же поймешь, что воспитывать других мы можем только через себя, то упраздняется вопрос о воспитании и остается один вопрос: как надо самому жить?»

*Президент Национального
научно-практического
института благополучия
детей «Өркен»
**Есенғазы Нұртолеуович
Иманғалиев***

МАЗМҰНЫ содержание

ОҚЫРМАНДАРҒА / К ЧИТАТЕЛЯМ **3**

ӨЗЕКТІ ТАҚЫРЫП / АКТУАЛЬНАЯ ТЕМА

“ БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛ-АУҚАТЫ ТУРАЛЫ ҒЫЛЫМ
НАУКА О ДЕТСКОМ БЛАГОПОЛУЧИИ **10**

**Республикалық
конференциясы**

**Республиканская
конференция**

“ ЖАҚСЫЛЫҚ ЖАСАУҒА ҮЙРЕТЕМІЗ
УЧИМ ТВОРИТЬ ДОБРО **12**

**БАЛАЛЫҚ ШАҚТЫҢ
СИҚЫРЛЫ ӘЛЕМІ**

**ВОЛШЕБНЫЙ МИР
ДЕТСТВА**

ПЕДАГОГТЕРГЕ / ПЕДАГОГАМ

■ АДАМИ ҚАТЫНАСТАР ӘЛЕМІ
МИР ЧЕЛОВЕЧЕСКИХ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ **18**

**О. Л. Дауб
ДОСТЫҚ ПЕН
ӨЗАРА ТҮСІНІСТІК
ӘЛЕМІНЕ
САЯХАТ**

**О. Л. Дауб
ПУТЕШЕСТВИЕ
В СТРАНУ ДРУЖБЫ
И ВЗАИМОПОНИМАНИЯ**

■ БУЛЛИНГКЕ ЖОЛ ЖОҚ!
БУЛЛИНГУ НЕТ! **25**

**М. К. Таипова
БІЛІМ БЕРУ
ҰЙЫМДАРЫНДАҒЫ
БУЛЛИНГ**

**М. К. Таипова
БУЛЛИНГ
В ОРГАНИЗАЦИЯХ
ОБРАЗОВАНИЯ**

АТА-АНАЛАРҒА / РОДИТЕЛЯМ

ОТБАСЫ – БІР СӨЗДЕГІ БҮКІЛ ӘЛЕМ
СЕМЬЯ – ЦЕЛЫЙ МИР В ОДНОМ СЛОВЕ

32

**БАЛАЖАН:
АТА-АНАЛАР
ЕРІКТІЛІГІ**

**БАЛАЖАН:
ВОЛОНТЕРСТВО
РОДИТЕЛЕЙ**

МАМАНДЫ ТЫҢДАЙМЫЗ
ПОСЛУШАЕМ СПЕЦИАЛИСТА

34

**САНАЛЫ АТА-
АНА БОЛУ –
ЖАҢА ӨМІРДІҢ
БАСТАУЫ**

**ОСОЗНАННОЕ
РОДИТЕЛЬСТВО –
НАЧАЛО НОВОЙ
ЖИЗНИ**

МАМАНДЫ ТЫҢДАЙМЫЗ
ПОСЛУШАЕМ СПЕЦИАЛИСТА

38

**ҚАМҚОР АТА-АНАЛАРҒА
АРНАЛҒАН
ЖАЗҒЫ НҮСҚАУЛЫҚ**

**ЛЕТНИЙ ГИД
ДЛЯ ЗАБОТЛИВЫХ
РОДИТЕЛЕЙ**

БАЛАЛАРҒА / ДЕТЯМ

ИНТЕРВЬЮ

44

**ӨЗ АРМАНЫҢА
ОПАСЫЗДЫҚ
ЖАСАМА,
ЭЙТПЕСЕ
ОЛ САҒАН
ОПАСЫЗДЫҚ
ЖАСАЙДЫ**

**НЕ ПРЕДАВАЙ
СВОЮ МЕЧТУ,
ИЛИ ОНА
ПРЕДАСТ ТЕБЯ**

ҰСЫНЫМДАР КІТАПХАНАСЫ
БИБЛИОТЕКА РЕКОМЕНДАЦИЙ

60

**«БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМЫНДАҒЫ БУЛЛИНГ:
СОЦИОЛОГИЯЛЫҚ, ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ
ЖӘНЕ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕР»**
атты республикалық конференциясы

Республиканская конференция
**«БУЛЛИНГ В ОРГАНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ:
СОЦИОЛОГИЧЕСКИЕ, ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ
И ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ»**

2024 жылғы 30 мамырда **«Білім беру ұйымындағы буллинг: социологиялық, психологиялық және педагогикалық аспектілер»** атты Республикалық конференция өтті. Бұл тәжірибе алмасуға, пікірталас пен жәбірлеудің (буллингтің) алдын алу және оған тиімді қарсы тұру жүйесін жүзеге асыру стратегияларын әзірлеуге бағытталған іс-шара.

Ұйымдастырушылар: Қазақстан Республикасының Оқу-ағарту министрлігі, Тәрбие жұмысы және қосымша білім беру департаменті (ТЖЖҚБД), «Өркен» балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми-практикалық институты («Өркен» БЭАҰҒПИ).

Қатысушылар: Қатысушылардың жалпы саны: 500 адам (орта білім берудің 50 пилоттық ұйымынан 10 өкілден).

Конференцияның мақсаты – білім беру ұйымдарында білім алушыларды жәбірлеуге (буллингке) қарсы іс-қимыл және алдын алу жүйесін құру.

Конференцияның ашылуында ТЖЖҚБД директоры **М. А. Медетбекова**, «Өркен» БЭАҰҒПИ президенті **Е. Н. Иманғалиев** қатысушыларға арнап құттықтау сөз сөйлеп, алдағы жұмыс барысында

30 мая 2024 г. прошла Республиканская конференция **«Буллинг в организации образования: социологические, психологические и педагогические аспекты»**. Это мероприятие

Цель конференции – создание системы профилактики и эффективного противодействия травле (буллингу) обучающихся в организациях образования.

направлено на обмен опытом и разработку стратегий по реализации системы профилактики и эффективного противодействия травле (буллингу).

Организаторы: Министерство просвещения, Департамент по воспитательной работе и дополнительному образованию (ДВР по ДО), Национальный научно-практический институт благополучия детей (ННПИБД) «Өркен».

Участники: 500 человек (по 10 представителей от 50 пилотных организаций среднего образования).

На открытии конференции с приветственным словом к его участникам об-

талқылануы қажет негізгі бағыттар мен мәселелерді белгіледі.

«Өркен» БЭАҰҒПИ қызметкерлері, балалармен, ата-аналармен жұмыстың түрлі бағыттары бойынша қызметті жүзеге асыратын сарапшылар мен жетекші мамандар баяндама жасады.

Пленарлық отырыста спикер ретінде баяндама жасағандар:

А. Бекмұса, ЮНИСЕФ-тің балалық шақты қорғау бағдарламаларының жетекшісі, (Алматы қ.);

Х. Ажигулова, PhD докторы, заңгер (Алматы қ.);

Б. Х. Мунбаев, №209 ОМ директоры (Алматы қ.);

Г. М. Ракишева, PhD докторы, қауымдастырылған профессор, Ш. Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті КеАҚ «Педагогикалық инноватика» зертханасының басшысы;

А. Н. Каримова, психолог, гипнотерапевт, «Прозрение» психологиялық орталығының жетекшісі (Алматы қ.);

Р. Е. Жумаканова, 17 жалпы орта білім беретін мектептің директоры (Семей қ.);

Г. И.-Г. Калиева, п.ғ.к., «Өркен» БЭАҰҒПИ ғылыми хатшысы, корреспонент-мүшесі ҚПҒА

М. К. Таипова, п.ғ.к., «Өркен» БЭАҰҒПИ Стратегиялық жоспарлау, талдау және мониторинг департаментінің директоры;

Б. К. Кудышева, п.ғ.к., ҚПҒА, корреспондент-мүшесі, «Өркен» БЭАҰҒПИ Ғылыми-зерттеу бөлімі басшысының м.а.;

Л. А. Култаева, «Өркен» БЭАҰҒПИ КеАҚ білім беру бағдарламалары бөлімінің жетекші маманы;

Жайнарғұл Жақиянқызы, «Фали Орманов атындағы орта мектебі, мектепке дейінгі шағын орталығымен» КММ директордың тәрбие жұмысы жөніндегі орынбасары (Ақсу ауданы, Жетісу облысы);

Ж. Ш. Айдарбекова, №209 ОМ директорының орынбасары (Алматы қ.);

М. К. Исекова, Қожаберген жырау атындағы №6 ОМ (Петропавл қ.);

А. К. Мусина, «№24 мектеп-интернат» КММ директор, кәсіби медиатор, тренер (Балқаш қ.);

К. О. Абдуллаева, ата-ана, заңгер, кәсіпкер;

ратились **М. А. Медетбекова**, директор ДВР по ДО, и **Е. Н. Имангалиев**, президент ННПИБД «Өркен», обозначившие основные направления и вопросы, которые необходимо обсудить в ходе предстоящей работы.

С докладами выступили сотрудники ННПИБД «Өркен», эксперты и ведущие специалисты, осуществляющие деятельность по разным направлениям работы с детьми, родителями.

В качестве спикеров на пленарном заседании выступили:

А. Бекмұса, руководитель программ ЮНИСЕФ по защите детства (г. Алматы);

Х. Ажигулова, доктор PhD, юрист (г. Алматы);

Б. Х. Мунбаев, директор СШ №209 (г. Алматы);

Г. М. Ракишева, доктор PhD, ассоциированный профессор, руководитель лаборатории «Педагогическая инноватика», Кокшетауский университет им. Ш. Уалиханова;

А. Н. Каримова, психолог, гипнотерапевт, руководитель Психологического центра «Прозрение» (г. Алматы);

Р. Е. Жумаканова, директор ОСШ №17 (г. Семей);

Г. И.-Г. Калиева, к. п. н., чл.-корр. Академии педагогических наук Казахстана, ученый секретарь ННПИБД «Өркен»;

М. К. Таипова, к. п. н., директор Департамента стратегического планирования, аналитики и мониторинга ННПИБД «Өркен»;

Б. К. Кудышева, к. п. н., чл.-корр. Академии педагогических наук Казахстана, и. о. руководителя научно-исследовательского отдела ННПИБД «Өркен»;

Л. А. Култаева, ведущий специалист отдела образовательных программ ННПИБД «Өркен»;

Жайнарғұл Жақиянқызы, заместитель директора по воспитательной работе СШ им. Г. Орманова, дошкольный мини-центр (Аксу район Жетісу облысы);

Ж. Ш. Айдарбекова, заместитель директора СШ №209 (г. Алматы);

М. К. Исекова, СШ №6 им. Қожаберген жырау (г. Петропавловск);

А. К. Мусина, директор, профессиональный медиатор, тренер школы-интерната №24 (г. Балхаш);

А. А. Карабутова, «Өркен» БЭАҰҒПИ КеАҚ білім беру бағдарламалары бөлімінің басшысы;

О. Е. Косулина, Темірғали Исабаев атындағы орта-мектеп жанындағы шағын орталық (Жетісу облысы, Көксу ауданы);

И. О. Маулетова, «№24 мектеп-интернат» КММ директордың оқу-тәрбие жұмысы жөніндегі орынбасары (Балқаш қ., Қарағанды облысы);

Н. Ж. Мухамедкаримова, бастауыш сынып мұғалімі, Астана Tamos Space School.

Секциялық отырыстарда түрлі саладағы сарапшылардың қатысуымен педагогтар үшін шеберлік сыныптары өткізілді.

Семинарға қатысушылар, ғалымдар мен практиктер Қазақстандағы балалардың әл-ауқаты мен қауіпсіздігін қамтамасыз ету мәселелері бойынша кәсіби тәжірибелері, білімдері, әзірлемелері және жоспарларымен бөлісті.

Конференция жұмысының нәтижесінде психологиялық-педагогикалық және әдістемелік қызметтерге, білім беру ұйымдарының басшыларына, қызметкерлері мен әлеуметтік педагогтеріне ұсынымдар мен ұсыныстар берілді.

К. О. Абдуллаева, родитель, юрист, предприниматель;

А. А. Карабутова, начальник отдела образовательных программ ННПИБД «Өркен»;

О. Е. Косулина, СШ им.Т. Исабаева с пришкольным мини-центром (Коксу-ский район, область Жетісу);

И. О. Маулетова, заместитель директора по учебно-воспитательной работе КГУ «Школа-интернат №24» (г. Балхаш);

Н. Ж. Мухамедкаримова, учитель начальных классов Астана Tamos Space School.

На секционных заседаниях были проведены мастер-классы для педагогов с участием экспертов в различных сферах.

Участники семинара, ученые и практики, поделились профессиональным опытом, знаниями, наработками и планами по вопросам безопасности и благополучия детей в Казахстане.

В результате работы семинара были даны предложения и рекомендации: психолого-педагогическим и методическим службам управлений образования, руководителям, сотрудникам, педагогам-психологам и социальным педагогам организаций образования.

БАЛАЛЫҚ ШАҚТЫҢ СИҚЫРЛЫ ӘЛЕМІ

Жаздың бірінші күні бүкіл әлемде **Халықаралық балаларды қорғау күні** атап өтіледі. Бұл жай ғана балалық шақ мерекесі емес, ол бізге, ересектерге, әлемнің барлық кішкентай тұрғындарының тағдырына жауапты екенімізді есімізге салады...

К азақстанның оңтүстік астанасы Алматы осы тамаша күнді мерекелеудің кең ауқымымен әрдайым ерекшеленді. Биыл да солай болды.

30 мамырда тау бөктерінде орналасқан GulnarBaq демалыс аймағында Халықаралық балаларды қорғау күніне арналған салтанатты мерекелік іс-шара өтті. Оған қаламыздың 1000-нан астам оқушысы қатысты. Бұл іс-шара нағыз балалар шығармашылығы фестиваліне, жас алматылықтардың жарқын және ерекше таланттарының көрмесіне айналды.

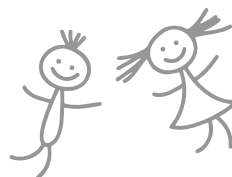
Мереке **«Өркен» балалардың әлауқатын арттыру ұлттық ғылыми-практикалық институтының (БЭАҰҒПИ)** белсенді қатысуы және қолдауы, аудандық әкімдіктер, «LifeTime M» қоғамдық бірлестігі, «Шыңға Өрлеу» әлеуметтік клубының ұйымдастыруымен өтті.

Институттың бірінші вице-президенті **Елена Николаевна Сакенова** мерекелік іс-шараның қатысушылары мен ұйымдастырушыларына жолдаған құттықтау сөзінде: «Халықаралық

ВОЛШЕБНЫЙ МИР ДЕТСТВА

В первый летний день во всем мире отмечается **Международный день защиты детей**. Это не просто праздник детства, а напоминание нам, взрослым, о том, что именно мы ответственны за судьбу всех маленьких жителей планеты...

Южная столица Казахстана Алматы всегда отличалась широким масштабом празднования этого замечательного дня. Не стал исключением и этот год.

30 мая на территории зоны отдыха Gulnar Вақ, расположенной в живописной предгорной местности, прошло торжественное праздничное мероприятие, посвященное Международному дню защиты детей. Его участниками стали более 1000 школьников нашего города. Оно стало не просто текущим событием, а превратилось в настоящий фестиваль детского творчества, демонстрацию ярких и самобытных талантов юных алматинцев.

Организаторы праздника: *районные акиматы, Общественное объединение «Life Time M», социальный клуб «Шыңға Өрлеу»* при активном участии и поддержке **Национального научно-практического института благополучия детей (ННПИБД) «Өркен»**.

В своем приветственном обращении к участникам и организаторам праздничного мероприятия *первый вице-президент института Елена Николаевна Сакенова* отметила:

балаларды қорғау күні» – бұл қазақстандық қоғамның ең кішкентай және қорғансыз мүшелерінің құқықтарын қорғау, мүдделерін қолдау, әл-ауқаты мен өркендеуіне жағдай жасау үшін барлық ересектердің бірлесіп, әрекет ететін күні», – деп атап өтті.

Фестиваль жарқын, әсерлі және керемет концерттік бағдарламаға ұласты. Онда костюмді музыкалық-би карнавал атмосферасы орнады. Концерте ұлттық аспаптарда орындалған музыкалық шығармалар, ән мен би, кісі бойы қуыршақтарының қойылымдары көрсетілді. Балалардың костюмдері біздің көп ұлтты халқымыздың этникалық ерекшелігін ерекше атап өтті. Барлық қатысушылардың эмоциялары ерекше болды!

«Международный день защиты детей – это день, когда все взрослые должны все вместе, объединившись, выступить в защиту прав и законных интересов самых маленьких и беззащитных членов нашего общества, создать условия для их благополучия и процветания».

Фестиваль сопровождался яркой, зрелищной и насыщенной концертной программой. Была создана атмосфера костюмированного музыкально-танцевального карнавала. Песни, танцы, музыкальные номера на национальных инструментах чередовались с выступлениями ростовых кукол. Костюмы на детях подчеркивали этническую самобытность нашего многонационального народа. Эмоции всех присутствующих просто зашкаливали!

Маленькие гости были вовлечены в совместную со взрослыми творческую деятельность. Для них были выделены зоны для арт-терапии, аквагрима, фотосессии.

Каждый ребенок получил от коллектива ННПИБД «Өркен» сладкое угощение. Что может быть вкуснее в жаркий день, чем мороженое?

Сотрудники института порадовали детей красочным аквагримом, а педагоги-психологи провели с ними арт-терапевтическое занятие. Детские рисунки отразили настроение всеобщего праздника, радости и позитивной энергии творчества и созидания...

Аквагрим – универсальная возможность создать у детей позитивные эмоции, ведь для них – это настоящий праздник.

Наши педагоги-психологи создали для детей творческую атмосферу, в которой каждый ребенок смог проявить себя, раскрыть свой внутренний природный потенциал.

Коррекция **арт-терапией** – мягкая и в то же время продуктивная методика развития способностей детей любых возрастов. Она позволяет решать самые разные задачи, начиная от проблем социальной адаптации и заканчивая развитием детского потенциала. Ведущая цель арт-терапии – форми-

Кішкентай қонақтар ересектермен бірлескен шығармашылық іс-шараларға қатысты. Олар үшін арт-терапия, аквагрим, фотосессия үшін аймақтар бөлінді.

Әр бала «Әркен» БЭАҰҒПИ ұжымынан тәтті тағам алды. Күннің ыстығында балмұздақтан асқан дәмді не болуы мүмкін?

Институт қызметкерлері балаларды түрлі-түсті аквагриммен қуантты, ал педагог-психологтер олармен арт-терапевтік сабақ өткізді. Балалар суреттері жалпы мерекенің көңіл-күйін, шығармашылық пен жаратылыстың қуанышы мен жағымды энергиясын көрсетті...

Аквагрим – балаларда жағымды эмоциялар туғызудың әмбебап мүмкіндігі, өйткені олар үшін бұл нағыз мереке.

Біздің педагог-психологтер балаларға шығармашылық атмосфера құрды, онда әр бала ішкі табиғи әлеуетін ашып, өзін көрсетті.

рование способности самовыражения. Это один из самых результативных методов психотерапии, где задействуют творчество и различные художественные приемы.

Изотерапия (рисуночная терапия) – продуктивный вид терапии с использованием средств изобразительного искусства, направленный на развитие восприятия, воображения, образного мышления, улучшение мелкой моторики, двигательной координации и т. д.

Главная задача арт-терапии – переход от отрицательных переживаний к положительным эмоциям. Она одинаково эффективна и в работе с тихими, замкнутыми детьми и с гиперактивными непоседами, так как гармонизирует общее эмоциональное состояние ребенка, снижает уровень стресса и тревоги. Терапия творчеством помогает синхронизировать работу правого и левого полушарий, развивает нестандартное мышление, стимулирует фантазию.

Арт-терапия арқылы түзету – кез-келген жастағы балалардың қабілеттерін дамытудың жұмсақ және сонымен бірге өнімді әдісі. Ол әлеуметтік бейімделу проблемаларынан бастап балалардың әлеуетін дамытуға дейінгі әртүрлі міндеттерді шешуге мүмкіндік береді. Арт-терапияның басты мақсаты – өзін-өзі көрсету қабілетін қалыптастыру. Бұл психотерапияның ең тиімді әдістерінің бірі, онда шығармашылық пен әртүрлі көркемдік әдістер қолданылады.

Изотерапия (сурет терапиясы) – қабылдауды, қиялды, бейнелі ойлауды дамытуға, ұсақ моториканы, қозғалыстың үйлестірілуін жақсартуға бағытталған бейнелеу өнері құралдарын қолданатын терапияның өнімді түрі.

Арт-терапияның негізгі міндеті – жағымсыз тәжірибелерден жағымды эмоцияларға көшу. Бұл тыныш, тұйық және гипербелсенді балалармен жүргізілетін жұмыста бірдей тиімді, өйткені ол баланың жалпы эмоционалды жағдайын үйлестіреді, стресс пен мазасыздық деңгейін төмендетеді.

Шығармашылық терапиясы оң және сол жақ жартышарлардың жұмысын үйлестіруге көмектеседі, стандартты емес ойлауды дамытады, қиялды ынталандырады.

Арт-терапия помогает:

- снять эмоциональное напряжение;
- улучшить настроение;
- научиться понимать свои чувства и эмоции;
- трансформировать негативные мысли в позитивные;
- избавиться от зажатости и комплексов;
- научиться самовыражению;
- справляться с психологическими кризисами;
- видеть красоту в мелочах, развивать творческий потенциал и т. д.

Арт-терапия в работе с детьми также помогает в лечении психосоматических заболеваний, аутизма, ДЦП и др.

Время праздника пролетело совершенно незаметно, и вот уже маленькие гости расположились за накрытыми обеденными столами.

После праздничного обеда состоялась общая фотосессия, снимки с которой моментально заполнили социальные сети.

Арт-терапия:

- эмоционалды шиеленісті жеңілдетуге;
- көңіл-күйді жақсартуға;
- өз сезімдер бен эмоцияларды түсінуге;
- теріс ойларды позитивті ойларға айналдыруға;
- тұйық мінез бен өзін төмен бағалаудан арылуға;
- өзін көрсетуді үйренуге;
- психологиялық дағдарыстармен күресуге;
- кішкентай нәрселерден сұлулықты көруге, шығармашылықты дамытуға және т. б. көмектеседі.

Балалармен жұмыс барысында арт-терапия сонымен қатар психосоматикалық ауруларды, аутизмді, церебральды сал ауруын және т. б. емдеуге көмектеседі.

Мерекелік шара мүлдем байқалмай өтті, енді кішкентай қонақтар дастархан басына жайғасты.

Мерекелік түскі астан кейін болған жалпы фотосессияның суреттері бірден әлеуметтік желілерде жарық көрді.

GulnarBaq қонақжай демалыс кешенінде әлі көп уақыт музыка ойнап, балалардың күлкісі сыңғырлады. Мереке сәтті өтті!

Жылдың ең ұзақ мектеп демалысы көңілді және қызықты іс-шарадан керемет басталады. Алдағы жаз еліміздің барлық балалары үшін оның қуанышты және көңілді жалғасы болсын дейміз.

Еще долго в гостеприимном комплексе отдыха Gulnar Baq звучала музыка, звенел звонкий детский смех. Праздник удался!

Начинаются самые длинные в году школьные каникулы. И начались они просто замечательно – с веселого и интересного мероприятия. И хочется пожелать всем детям нашей страны, чтобы предстоящее лето стало его радостным и счастливым продолжением!

ДОСТЫҚ ПЕН ӨЗАРА ТҮСІНІСТІК ӘЛЕМІНЕ САЯХАТ

5-сынып
оқушыларына
арналған
сабақтан
тыс сабақ

ПУТЕШЕСТВИЕ В СТРАНУ ДРУЖБЫ И ВЗАИМОПОНИМАНИЯ

Внеучебное
занятие
для учащихся
5 класса

О. Л. Дауб,
педагог-психолог,
Бірінші қалалық
жалпы білім беретін ІТ-лицей,
Петропавл қ.

О. Л. Дауб,
педагог-психолог,
Первый городской
общеобразовательный ІТ-лицей,
г. Петропавловск

Адамның басқа адамдармен қарым-қатынас жасамай өмір сүруі мүмкін емес: өмірдің өзі қарым-қатынас.

У. Шекспир

Существование человека невозможно без отношений с другими людьми: сама жизнь есть отношения.

У. Шекспир

Мақсаты: оқушылардың қарым-қатынас, өзара қарым-қатынас, ынтымақтастық, ұжымшылдық, өзара ықпалдастық пен өзара түсіністік ұғымдары туралы түсініктерін тереңдету.

Міндетері:

- адам өміріндегі тұлғааралық қатынастардың маңызы мен рөлін ашу, өзімен, адамдармен және қоршаған әлеммен үйлесімділік орнату;
- қарым-қатынас мәдениетін, коммуникативтік дағдыларды, қоғамдағы мінез-құлықты және т. б. тәрбиелеу.

Жұмыс формалары: топтық, фронтальды, сараланған тәсіл.

Ресурстар: презентация, аудио-ожазбалар (баяу музыка, теңіз дыбыстары), ватман, қағаз қайықтар, шығармашылық жұмыстарға арналған жүрекшелер, фломастерлер, желім, стикерлер.

«Теңіз саяхаты» позитивті көзқарасы.

Оқушылар үш командаға бөлінеді.

Мұғалім. Сәлеметсіңдерме, қымбатты оқушыларым! Бүгін бізде саяхат сабағы болады. Көздеріңді жұмыңдар. Бірнеше терең дем алып, шығарыңдар. Өздеріңді бос ұстандар. Өздеріңе ыңғайлы болатындай отырыңдар.

Мен сендерді адамдар арасындағы қарым-қатынастың әдемі аралына ойша саяхат жасауға шақырамын. Достарыңмен мұхит толқындарында үлкен кемеде жүзіп бара жатқаныңды елестетіп көріңдер. Күн жарқырап тұр,

Цель: углубление представлений учащихся о понятиях общение, взаимоотношения, сотрудничество, коллективизм, взаимодействие, взаимопонимание.

Задачи:

- раскрыть значение и роль межличностных взаимоотношений в жизни человека, установлении гармонии с собой, людьми и окружающим миром;
- воспитывать культуру взаимоотношений, коммуникативные навыки, манеры поведения в обществе и т. д.

Формы работы: групповая, фронтальная, дифференцированный подход.

Ресурсы: презентация, аудио-записи (тихая спокойная музыка, звуки моря), ватман, бумажные кораблики, сердечки для творческой работы, фломастеры, клей, стикеры.

Позитивный настрой «Морское путешествие».

Учащиеся делятся на три команды.

Учитель. Здравствуйте, мои дорогие ребята! Сегодня у нас с вами занятие-путешествие. Закройте глаза. Сделайте несколько глубоких вдохов и выдохов. Расслабьтесь. Сядьте так, как вам удобно.

Приглашаю вас совершить мысленное путешествие на прекрасный остров человеческих взаимоотношений. Представьте, что вы с друзьями плывете на большом корабле по волнам океана. Ярко светит солнышко, за бортом ласково плещутся изумрудные волны... Вот ваш корабль уже подплыл к острову, и

теңіз толқындары кеме сыртында шылпылдап жатыр... Кемелерің аралға қарай жүзіп келді, бәріміз бірге жағаға қадам басамыз.

Ауада гүлдердің хош иісі сезіліп, құстар ән салуда. Сендерді аралдың қонақжай тұрғындары қарсы алады. Олардың мейірімді күлкілері, жылы сөздері мен жылы көзқарастары сендерді баурап алады. Олар сендерді өздерінің таңғажайып аралында серуендеуге шақырады... *(Музыка естіледі. Екі-үш минут ішінде мұғалім балаларға қиялдауға мүмкіндік береді.)*

Бірақ уақыт тез өтіп кетед, арал тұрғындарымен қоштасатын сәт те келді. Олармен жасаған қарым-қатынас туралы сезімдерің мен түйсіктеріңді естеріңде сақтаңдар.

Әңгіме

Сендерге аралда болған кез ұнады ма? Неліктен? Керемет аралдың тұрғындары туралы не білдіңдер? Өз ойларың, сезімдерің және түйсіктеріңмен бөлісіңдер.

вы все вместе ступаете на его берег.

В воздухе разлит аромат цветов, звонко щебечут птицы. Вас встречают гостеприимные жители острова. Их добрые улыбки, теплые слова и приветливые взгляды располагают к доверию. Они приглашают вас на прогулку по своему удивительному острову... *(Звучит музыка. В течение двух-трех минут учитель предоставляет детям возможность пофантазировать.)*

Но время пролетает быстро, и вот вы уже прощаетесь с жителями острова. Запомните свои чувства и ощущения от общения с ними.

Беседа

Понравилось ли вам на острове? Почему?

Что вы узнали о жителях чудесного острова?

Поделитесь своими мыслями, чувствами, ощущениями.

Учитель. Ребята, когда вы мечтаете о чем-то хорошем, добром и светлом, это обязательно сбудется. Так произойдет

Мұғалім: Балалар, сендер жақсы, мейірімді және жарқын нәрсені армандаған кезде, ол міндетті түрде орындалады. Бұл біздің сабақта да болады. Енді біз керемет аралға қайықпен барып, ондағы адамдар арасындағы қарым-қатынас әлемімен жақынырақ танысамыз. *(Қағаз қайықтар әр команданың үстелдерінде жатыр.)* Біздің бірінші аялдамамыз ребус шығанағында болады.

Біздің кемелердің атау жоқ және оларды басқа адамдармен жақсы қарым-қатынас жасау үшін қажет адам мінезі қасиеттерінің атымен атау керек. Бұл қандай қасиеттер екенін білу үшін әр топ қайықтың түсіне сәйкес ребусты табуы керек. Атауды тапқаннан кейін оны стикерге жазып, қайыққа бекітіңдер.

Позитивті мәлімдеме (дәйексөз)

Мұғалім: Балалар, сендер бірінші сынақтан өтіп, дана ойлар шығанағына жеттіңдер. Мен сендердің бір халық даналығын есте сақтап, дәптерге жазуларыңды қалаймын.

и на нашем занятии. Сейчас мы с вами отправимся на корабликах на чудесный остров, на котором поближе познакомимся с миром человеческих взаимоотношений. *(Бумажные кораблики лежат на столах у каждой команды.)* И первая наша остановка будет в заливе ребусов.

Наши кораблики без названия, а назвать их нужно в честь таких качеств характера человека, которые необходимы ему для хороших и добрых взаимоотношений с другими людьми. Чтобы узнать, какие же это качества, каждой группе необходимо отгадать ребус соответственно цвету ее кораблика. Отгадав название, запишите его на стикере и прикрепите к кораблику.

Позитивное высказывание (цитата)

Учитель: Ребята, вы прошли первое испытание и попали в бухту мудрых мыслей. Я хочу, чтобы вы запомнили одну народную мудрость и записали ее в тетради.

ЗАЛИВ РЕБУСОВ

Доброта

Доверие

Уважение

ТАПСЫРМАЛАР

1-экипаж. Әр сөз жұбынан адамның мінезінің жағымды қасиетін білдіретін бір сөз – сын есімін жасаңдар.

Мейірімді жүрек-мейірімді

Жомарт жан – жомарт;

ақкөңіл жан – ақжарқын;

жақсылық жасайтын – ізгілікті;

жақсылық тілейтін – қайырымды

Осы қасиеттердің қайсысы маңызды деп ойлайсыңдар? Неліктен?

(Балалардың жауаптары)

2-экипаж. Жүрекшелерден адамдар арасындағы қарым-қатынастың гүлін жасаңдар. Оның жапырақшаларына адамдарға бір-бірімен жақсы қарым-қатынас орнату үшін қажет қасиеттерді жазыңдар.

3-экипаж. Жанжалсыз қарым-қатынас ережелерін жасаңдар.

Жанжалсыз қарым-қатынас ережелері

1. Айналаңдағы адамдар сенің жаныңда өздерін жақсы сезінетіндей өмір сүруге тырысыңдар.

2. Адаммен сөйлемес бұрын, оған күлімсіреп қара, өйткені жақсы қарым-қатынас күлімсіреуден басталады.

3. Өз жетістіктеріңе ғана емес, жолдастарыңның жетістіктеріне де қуануды үйрен.

4. Досыңа көмектесуге тырыс, сенен көмек сұрағанын күтпе.

5. Ешқашан ешнәрсе қызғанба және шағымданба: шағым адамдарды ашуландырып, жақсы қарым-қатынасты бұзады.

6. Дау кезінде ұстамды және әдепті бол.

7. Ойланбай, әрекет жасама.

8. Ешқашан ешкімді ешнәрсеге ренжітпе.

9. Өзіңізге жағымсыз және ауыр тиетін нәрсені басқаларға жасама.

Сеющий добро благодарностью пожнет.
Казахская пословица

Вопросы

Как вы понимаете смысл этой пословицы?

Какие еще пословицы, поговорки о добре вы знаете? Приведите примеры.

Учитель. А наше с вами путешествие продолжается, и мы подплываем к побережью мыслителей.

Рассказывание истории

Ведро яблок

Притча

Один человек купил дом с роскошным фруктовым садом. Рядом в старом доме жил завистливый сосед, который постоянно пытался испортить настроение...

Однажды утром человек проснулся, вышел из дома и увидел у себя на пороге ведро с мусором. Он взял ведро, выкинул из него мусор, отмыл до блеска, набрал в него самых больших спелых яблок из своего сада и пошел к соседу.

Сосед, увидев его с ведром, спросил: «Зачем ты возвращаешь мне ведро с яблоками, если я отдал тебе мусор?»

На что человек ответил: «Каждый дает другому то, что имеет в своем сердце».

Вопросы для обсуждения и беседы

В чем, по вашему мнению, заключается смысл притчи?

Что является основой добрых взаимоотношений между людьми?

Как бы вы охарактеризовали поведение соседа?

Какие поступки приносят человеку радость, счастье?

Творческая деятельность
(групповая работа)

Учитель. Ребята, пока мы с вами беседовали, обсуждали притчу, наши кораблики пришвартовались на *мысе воображения*. Сейчас каждый экипаж будет выполнять задание, соответствующее цвету его кораблика. Затем представители всех трех экипажей представят работу своих команд классу. Время выполнения работы – пять минут.

Рефлексия. Звучит аудиозапись шума океанских волн, криков чаек.

Жақсылық ексең, алғыс орасың.

Қазақ мақалы

Сұрақтар

Бұл мақалдың мағынасын қалай түсінесіңдер?

Жақсылық туралы тағы қандай мақал-мәтелдерді білесіңдер? Мысал келтіріңдер.

Мұғалім. Біздің саяхатымыз жалғасуда, енді біз *ойшылдар жағалауына* қарай жүземіз.

Әңгіме айту

Бір шелек алма

Астарлы әңгіме

Бір адам жайқалып тұрған жеміс бақшасы бар үй сатып алыпты. Оның көршісінің үйі ескі, өзі қызғаныштан көршісінің жеміс бағын көре алмайды екен.

Бір күні таңертең адам есігінің алдында тұрған қоқысқа толы шелекті көреді. Ол шелектегі қоқысты тастап, оны жылтыратып жуып, бақшасынан ең үлкен, піскен алма салып, көршісіне береді.

Оны көрген көршісі: «Мен саған бір шелек қоқыс берсем, сен маған неге бір шелек алма қайтарып тұрсың?» – деп сұрайды.

Оған адам: «Әркім басқаға жүрегінде бар нәрсені береді», – деп жауап беріпті.

Талқылап, әңгімелесуге арналған сұрақтар

Сіздің ойыңызша, астарлы әңгіменің мәні неде?

Адамдар арасындағы жақсы қарым-қатынастың негізі неде?

Көршінің мінез-құлқын қалай сипаттар едіңіз?

Адамға қандай әрекеттер қуаныш, бақыт әкеледі?

Шығармашылық қызмет (топтық жұмыс)

Мұғалім. Балалар, біз сендермен әңгімелесіп, астарлы әңгімені талқылап жатқанда, біздің қайықтарымыз *қиял мүйісіне* келіп тоқтады. Енді әр экипаж өз кемесінің түсіне сәйкес келетін тапсырманы орындайды. Содан кейін барлық экипаждың өкілдері өз командаларының жұмысын сыныпқа ұсынады. Жұмыс уақыты – бес минут.

ЗАДАНИЯ

Экипаж 1. Составьте из каждой пары слов одно слово-прилагательное, обозначающее положительное качество характера человека.

Милое сердце – *милосердный*;

великая душа – *великодушный*;

добрая душа – *добродушный*;

делающий добро – *добродетельный*;

желающий добра – *доброжелательный*.

Как вы думаете, какое из этих качеств самое важное? Почему?

(Ответы детей)

Экипаж 2. Составьте из сердечек цветок человеческих взаимоотношений. Напишите на его лепестках те качества, которые нужны людям для общения и построения правильных взаимоотношений друг с другом.

Экипаж 3. Составьте правила бесконфликтного общения.

Правила бесконфликтного общения

1. Старайся жить так, чтобы людям рядом с тобой было хорошо.

2. Прежде чем обратиться к человеку, улыбнись ему, ведь добрые отношения начинаются с улыбки.

3. Научись радоваться не только своим успехам, но и успехам товарищей.

4. Старайся прийти на помощь другу, не жди, пока тебя об этом попросят.

5. Никогда и никому не завидуй и не ябедничай: ябеда озлобляет людей и разрушает добрые отношения.

6. В споре будь сдержан и тактичен.

7. Не совершай необдуманных поступков.

8. Никогда никого ни в чем не упрекай.

9. Не делай другому того, от чего тебе самому неприятно и больно.

Рефлексия. Мұхит толқындарының дыбысы, шағалалардың айқайы естіледі.

Мұғалім: міне, біздің қарым-қатынас әлеміне жасаған саяхатымыз аяқталды. Қорытындылайық.

Қазір сендерге стикерлерді аралдарға жабыстыру керек. *(Ватманда аралдар бейнеленген.)* Қай аралға жүзіп келгендеріңді анықтаңдар: бақыт, қайғы, қуаныш, жаңалық, мұң, зерігу, тосын-сый. *(Балалар өздерінің эмоционалды жағдайына сәйкес келетін аралды таңдап, оған стикерлер жапсырады.)*

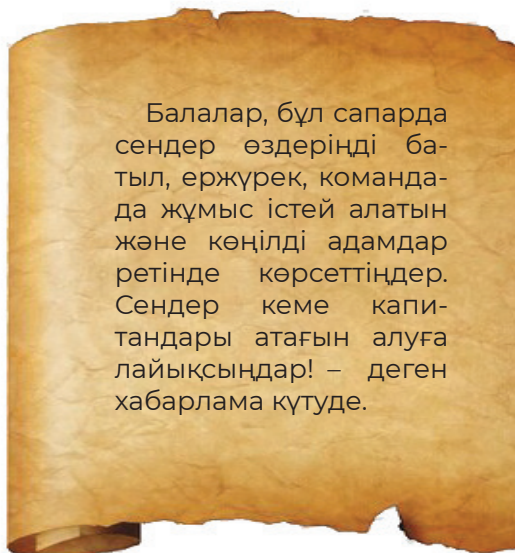
Сабақтың қорытынды минуты

Мұғалім: Балалар, сендер жемісті жұмыс істеп жатқанда, біз қарым-қатынас аралына келіп қалдық.

Адамның жақсы қарым-қатынасы әркім мейірімділік, сенім, өзара сыйластық, риясыздық, қамқорлық, мейірімділік және т.б. қасиеттерді көрсеткен кезде қалыптасады.

Әрине, оны адамға жалғыз жасау мүмкін емес. Қарым-қатынас әлемін бірлесіп құру үшін жұмыс істеу керек.

Бүгін біз сапарға шықтық, сендерді жетістіктер жағалауында.

Балалар, бұл сапарда сендер өздеріңді ба-
тыл, ержүрек, команда-
да жұмыс істей алатын
және көңілді адамдар
ретінде көрсеттіңдер.
Сендер кеме капи-
тан-дары атағын алуға
лайықсыңдар! – деген
хабарлама күтуде.

*Жылы сөз айтудан,
Жқсы іс жасаудан қорықпаңдар.
Отқа неғұрлым көп отын салсаңдар,
Ол соғұрлым көп жылу береді!
Менің жас достарым!
Барлығына сабақ үшін рахмет!
Жаңа кездесулерге дейін сау
болыңдар!*

Учитель: Вот и подошло к концу наше с вами путешествие в мир человеческих взаимоотношений. Давайте подведем итоги.

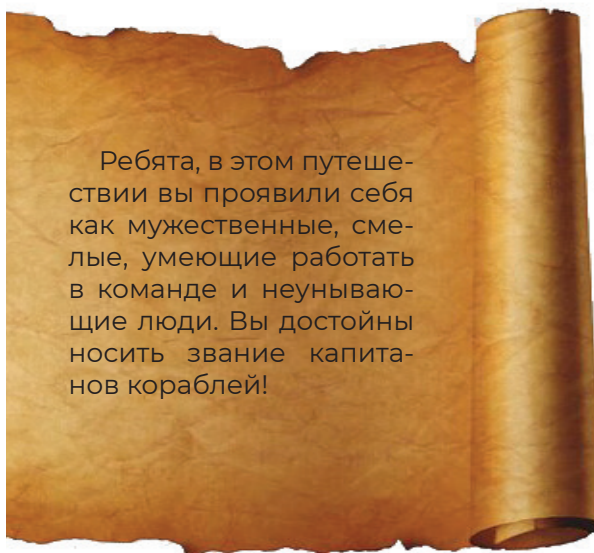
Сейчас вам нужно будет прикрепить стикеры на острова. *(На ватмане изображены острова.)* Определите, на какой остров вы приплыли: счастья, печали, радости, открытий, грусти, скуки, неожиданности. *(Дети выбирают остров, соответствующий своему эмоциональному состоянию, и прикрепляют к нему стикеры.)*

Заключительная минута урока

Учитель: Ребята, пока вы плодотворно работали, мы приплыли к острову взаимоотношений.

Добрые человеческие отношения выстраиваются тогда, когда каждый проявляет такие качества характера, как доброжелательность, доверие, взаимоуважение, бескорыстие, забота, милосердие и многие другие. И вы, конечно, уже догадались, что в одиночку это сделать невозможно. Необходимо трудиться над созданием мира взаимоотношений сообща.

Сегодня мы с вами совершили путешествие, и на берегу свершений вас ждет послание.

Ребята, в этом путеше-
ствии вы проявили себя
как мужественные, сме-
лые, умеющие работать
в команде и неунываю-
щие люди. Вы достойны
носить звание капита-
нов кораблей!

*Не бойтесь дарить согревающих слов
И добрые делать дела.
Чем больше в огонь вы положите
дров,
Тем больше вернется тепла!
Спасибо всем за урок! До новых
встреч, мои юные друзья!*

БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДАҒЫ БУЛЛИНГ:

АЛДЫН АЛУ ЖӘНЕ ҚАРСЫ
ІС-ҚИМЫЛ ТИІМДІЛІГІНІҢ
ДИАГНОСТИКАСЫ
МЕН МОНИТОРИНГІ

БУЛЛИНГ В ОРГАНИЗАЦИЯХ ОБРАЗОВАНИЯ:

ДИАГНОСТИКА И МОНИТОРИНГ
ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОФИЛАКТИКИ
И ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ

М. К. Таипова,
п. ф. к., «Өркен»
балалардың әл-
ауқатын арттыру
ұлттық ғылыми-
практикалық
институты КеАҚ
Психологиялық-
педагогикалық
диагностика
басқармасының
жетекшісі, Алматы қ.

М. К. Таипова,
к. п. н., руководитель
Управления
психолого-
педагогической
диагностики,
Национальный
научно-практический
институт
благополучия детей
«Өркен»,
г. Алматы

Білім берудегі буллингтің пропедевтикасы мен алдын алу мәселелері балалар мен ересектердің негізгі құзыреттерінің бір бөлігіне айналуға, психологиялық сауаттылық пен буллингтің алдын алу мәдениеті мектептегі буллингке қарсы бағдарламаларды әзірлеудің негізі болып табылады.

Білім беру ортасындағы буллингті диагностикалау тәжірибесі мұғалімдер мен психологтерді қарым-қатынас пен мінез-құлықтағы буллингтің ашық және жасырын көріністерін сандық қана емес, сонымен қатар сапалы бағалауға ынталандырады. Мектептердегі психологиялық-педагогикалық жағдайға байланысты буллингтің себептерін анықтау, олардың алдын алу, бақылау және түзету үшін талдау ерекше қызығушылық тудырады.

Мектептегі буллингті зерттеу процедуралары әдетте тестілік және

Вопросы пропедевтики и профилактики буллинга в образовании становятся частью ключевых компетенций детей и взрослых, в связи с чем психологическая грамотность и культура предотвращения буллинга служат предметом разработки школьных антибуллинговых программ.

Опыт диагностики буллинга в образовательной среде стимулирует педагогов и психологов не только к количественной, но и к качественной оценке открытых и скрытых проявлений буллинга в общении и поведении. Особый интерес представляет анализ причин буллинга, обусловленных психолого-педагогической ситуацией в школах для их предупреждения, выявления, контроля и коррекции.

Процедуры исследования буллинга в школе, как правило, включают тестовые и опросные методы и реже качественные методики, основанные на формате интер-

Әдістерді таңдау критерийлері:

- *диагностикалық тапсырма әдістемесінің релеванттығы;*
- *әдістеменің жарамдылығы мен сенімділігі, әзірлеушінің беделі;*
- *мектеп зерттеулерінде қолдану тарихы;*
- *отандық үлгідегі психометриялық статистика; популяциялық тест нормаларының болуы;*
- *эксперименттік зерттеу тәжірибесі;*
- *апробация және енгізу нәтижелері.*

сауалнамалық әдістерді, сирек жағдайда сұхбат немесе құрылымдық сұхбат форматына негізделген сапалы әдістерді қамтиды.

Балалар ұжымындағы буллинг тәуекелдерін анықтап, бағалау үшін белгілі, сыналған, жарамды және сенімді сауалнамаларды пайдалана отырып скрининг жүргізу қажет.

Біз екі диагностикалық әдісті сынақтан өткіздік.

■ Білім беру ортасындағы буллингтің таралуы мен ерекшелігін диагностикалау, авторы – Ден Олвеус.

вью или структурированной беседы.

Для выявления и оценки рисков буллинга в детском коллективе необходимо проведение **скрининга с использованием известных, апробированных, валидных и надежных опросников.**

Нами проведена апробация двух **диагностических методик.**

■ Диагностика распространенности и специфики буллинга в образовательной среде, автор Д. Олвеус

■ Опросник уровня агрессивности, авторы А. Басс, М. Перри

В апробации приняли участие 70 психологов из общеобразовательных школ

Критерии выбора методик:

- релевантность методики диагностической задаче;
- валидность и надежность методики;
- репутация разработчика;
- история применения в школьных обследованиях;
- психометрическая статистика на отечественной выборке;
- наличие популяционных тестовых норм;
- опыт экспериментальных исследований;
- результаты апробации и внедрения.

■ Агрессивтілік деңгейінің сауалнамасы, авторлары – А.Басс, М.Перри.

Апробацияға Алматы қаласындағы жалпы білім беретін мектептердің 70 психологі қатысты. Сауалнамалар мемлекеттік және орыс тілдерінде жасалды.

Психологтердің пікірінше, бұл әдіс қалалық және ауылдық жерлерде орналасқан орта білім беру ұйымдарында қолдануға жарамды, онда оқушылардың менталитетіндегі айырмашылық ескерілген.

Сонымен қатар, қойылған сұрақтарға екі жақты мағына беруі мүмкін күрделі терминдер мен сөз тіркестерін нақтылау мақсатында әдістеменің қазақ тіліндегі аудармасына мұқият қарау ұсынылады.

Нұсқаулыққа сәйкес педагог-психолог өз мектебінің оқушылары арасында, бастауыш, орта және жоғары оқу деңгейлерінде сауалнама жүргізуі керек еді.

Әр мектепте 90 оқушыға (бастауыш деңгейден 30 оқушы, орта деңгейден 30 оқушы, жоғары деңгейден 30 оқушы) сауалнама жүргізу ұсынылды.

Ұсынылған әдістер педагог-психологке электронды түрде берілді, әдістемелерді басылған нұсқада да, педагог-психолог өзі жасаған Google түрінде де қолдануға болады. Алынған нәтижелерді мектептің педагог-психологі талдауы керек. Оқушылар сауалнамасының нәтижелерін қолдана отырып, педагог-психолог өзіне дайындалған сауалнаманың сұрақта-рына жауап беруі керек еді.

г. Алматы. Были разработаны опросники на двух языках: государственном и русском.

По мнению психологов, методика пригодна для применения в организациях среднего образования, находящихся в городской и сельской местности, учитывает разницу в менталитете учащихся.

Между тем рекомендуется более тщательно просмотреть перевод методики на казахский язык с целью уточнения встречающихся сложных терминов и словосочетаний, которые могут придать двоякий смысл задаваемым вопросам.

В соответствии с инструкцией педагог-психолог должен был провести анкетирование среди учащихся своей школы на начальном, среднем и старшем уровнях обучения.

Рекомендовалось в каждой школе провести анкетирование 90 учащихся: 30 учеников от начального уровня, 30 – от среднего, 30 – от старшего.

Предлагаемые методики передавались педагогу-психологу в электронном виде, далее использовать методики можно было как в распечатанном варианте, так и в виде Google форм, созданных педагогом-психологом самостоятельно.

Используя полученные результаты анкетирования учащихся, педагог-психолог должен был ответить на вопросы анкеты, подготовленной для него.

ОПРОСНИК Д. ОЛВЕУСА

Методика разработана доктором Деном Олвеусом (D. Olweus. The Olweus Bullying Questionnaire).

Д. ОЛВЕУС САУАЛНАМАСЫ

Техниканы доктор Ден Олвеус (D. Olweus «The Olweus Bullying Questionnaire») жасаған.

Тесттің мақсаты: білім беру ортасында буллингтің таралуы мен ерекшелігін анықтау.

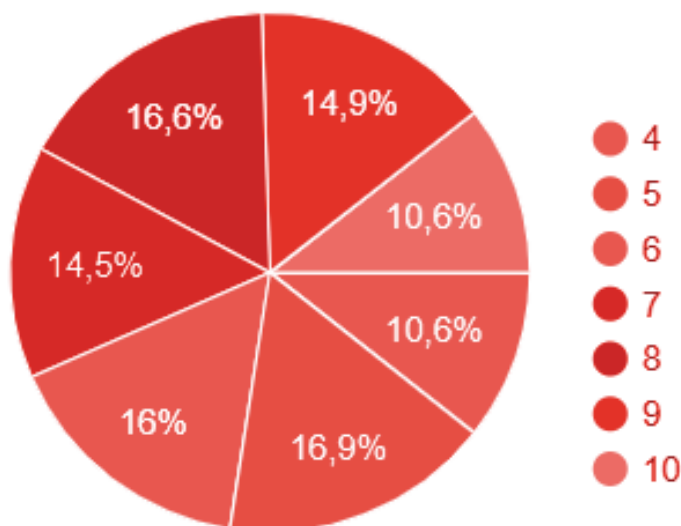
Бұл әдіс бастауыш, орта және жоғары сынып оқушылары үшін жарамды.

Зерттеу барысында Д. Олвеус ренішін жасыра алмайтындар және теріс көзқарас тудыратын құрбандардың екі түрін анықтады.

Бірінші топ – өте сезімтал балалар. Көбінесе олар ұялшақ, сабырлы және тәртіпті. Олар өздеріне жасалған негізсіз агрессияның көріністерімен

Сыныбыңызды белгілеңіз / Укажите Ваш класс

7382 ответа

Буллингтің түрлері

Көрініс табуы бойынша буллинг

Тікелей белсенді – қасақана физикалық (тебу, итеру, мүлікті ұрлау және бүлдіру) және ауызша (қорқыту, қорлау) агрессия.

Жанама белсенді – жәбірленушінің әлеуметтік оқшаулануы, бойкот, елемеу, өсек, қастандық.

Тікелей пассивті – жәбірленушіні виктимизациялау (құрбан ету).

Жанама пассивті – әлеуметтік қуғынға ұшырау түрінде болуы мүмкін.

қалай күресуді білмегендіктен, өз эмоцияларын еріксіз білдіріп қояды. Жәбірленген баланың мұндай реакциясы жәбірлеушіні желіктіріп, агрессиясын қайталауға итермелейді.

Екінші топ – арандатушылыққа қызу жауап беретін қолайсыз оқушылар. Жәбірленушінің алдауы мен күлкілі мінез-құлқы шабуылдаушыны қуанытып, құрдастарының арасында беделін көтереді. Жәбірленушілердің бұл түріне қарым-қатынаста жағымсыз (дөрекі, салақ, сотқар) балалар да жатады.

Әдістеме анонимді жауаптардың болуын көздейді және:

Цель теста: выявление распространенности и специфики буллинга в образовательной среде.

Методика валидна для учащихся младшей, средней и старшей школы.

В ходе исследований Д. Олвеус выделил два типа жертв: те, кто не умеет скрывать обиду, и те, которые провоцируют негативное отношение. *Первые* – это высокочувствительные дети. Чаще всего они застенчивы, спокойны и дисциплинированы. Они не умеют справиться с проявлениями необоснованной агрессии в свой адрес и невольно выдают эмоции. Такая реакция раззадо-

Виды буллинга

Прямой активный – умышленная физическая (пинки, толчки, кража и порча имущества) и вербальная (угрозы, оскорбления) агрессия.

Косвенный активный – социальная изоляция жертвы, бойкоты, игнорирование, сплетни, заговоры.

Прямой пассивный – виктимизация жертвы.

Косвенный пассивный – подверженность социальному изгнанию.

- құрбандар мен шабуылдаушыларды анықтауға;
- мұғалімдердің буллинг жағдайлары туралы хабардар болу дәрежесін бағалауға;
- буллинг жағдайларының жиілігін анықтауға;
- агрессия көрінісінің формаларын анықтауға мүмкіндік береді.

Пилоттық мектеп оқушылары сауалнамасының нәтижелері және 7382 адам қатысқан сауалнамаға пилоттық білім беру ұйымдарында тікелей белсенді және жанама буллинг бар екенін көрсетті. Балалардың 21% тікелей белсенді буллинг, 36% жанама буллинг жасаса, пилоттық мектептердің 7-сынып оқушыларында вербалды буллинг көбірек орын алады.

Мектептерде виктимизация (құрбан ету), яғни пассивті буллинг байқалады. Оқушылардың 72% оларды ешқашан мазақтамағанын, заттарын ұрламағанын, итермегенін және қорқытпағанын айтты, демек балалардың қалған 28% бұған ұшыраған.

Мұның бәрі зорлық-зомбылықтың (буллингінің) алдын алу бойынша ұлттық бағдарламалар әзірлеу қажеттілігін тағы да растайды.

ривает обидчика и провоцирует на повторные рейды.

Вторые – неблагополучные ученики, которые бурно реагируют на провокации. Шумиха и нелепое поведение жертвы служат вознаграждением для нападающего и поднимают его авторитет среди сверстников. К этому типу жертв также относятся дети, неприятные в общении (грубые, неряшливые, задиристые).

Методика предполагает анонимные ответы и позволяет:

- выявить жертв и нападающих;
- оценить степень осведомленности педагогов о случаях буллинга;
- определить частоту случаев буллинга;
- выяснить формы проявления агрессии.

Результаты опроса учащихся пилотных школ (в опросе участвовали 7382 ученика) показали, что в пилотных организациях образования присутствует как прямой активный, так и косвенный буллинг. При этом 21% детей проявляют прямой активный буллинг, 36% – косвенный, вербальный буллинг проявляется больше среди обучающихся 7 классов.

Наличие виктимизации, т. е. прямого пассивного буллинга, также наблюдается в школах. 72% обучающихся говорят, что их никогда не обзывали, у них не крали вещи, их не толкали и им не угрожали, значит, 28% этому подвергались.

Все это еще раз подтверждает необходимость разработки национальных программ профилактики насилия (буллинга) в организациях образования страны.

БАЛАМЕН ДОСТЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТЫ ҚАЛАЙ ҚҰРУҒА ЖӘНЕ НЫҒАЙТУҒА БОЛАДЫ

Баламен қарым-қатынасты нығайту үшін көп күш жұмсаудың қажеті жоқ. Ол үшін ашық, сүйіспеншілікке толы, гаджеттер мен жұмыстан алшақтау, ал балаға жақын болу жеткілікті.

- ◆ Балаңызбен уақыт өткізген кезде ешқандай құрылғыларды пайдаланбаңыз: телефон, компьютер, теледидар және т. б.
- ◆ Әр күніңізді балаға арнаңыз. Онымен ойнаңыз немесе оны не қызықтыратыны туралы сөйлесіңіз.
- ◆ Егер сіз эмоционалды күйзеліске ұшырап немесе ашулы, ренжүлі болсаңыз, онда оның себебі балаға емес, сыртқы оқиғаларға байланысты екенін ашып айтыңыз.
- ◆ Бала еліктей алатын мінез-құлық түрлерін көрсетіңіз.
- ◆ Шиеленісті жағдайларды жеке тұлғаға ауыспай, айқайламай, сөкпей шешіңіз, өзіңіздің жағымсыз эмоцияларыңызды айқайлау, қорқыту, физикалық жазаларды қолдану арқылы көрсетпеңіз.
- ◆ Кешкі жұмысыңызды және балалардың үйірмелерге баруын минимумға дейін азайтыңыз. Себебі балаға бірінші орынға ие болу емес, ата-анасымен сөйлесу маңызды.
- ◆ Отбасын біріктіретін отбасылық дәстүрлерді ойлап табыңыз және сақтаңыз: отбасылық түскі ас, әңгімелер, ойындар, серуендер, қолөнер, бірлескен істер мен оқиғаларды жоспарлау және т. б.
- ◆ Баланы махаббатпен бүлдіруге болмайды. Сондықтан балаңызды қалай жақсы көретініңізді айтып, оны құшақтау үшін барлық мүмкіндікті пайдаланыңыз.
- ◆ Егер сіздің балаңызда қиындықтар болса, оны сөкпей, ақыл айтудың орнына оған жанашырлық пен қолдау көрсетіңіз, содан кейін ғана онымен бірге қиындықтардың себептерін талдап, одан шығу жолдарын бірге іздестіріңіз.
- ◆ Балаңыздың мәселелеріне ешқашан күлмеңіз, олар сізге түкке тұрмайтын болып көрінсе де. Балаңыздан көмегіңіз қажет пе деп сұраңыз.
- ◆ Психологиялық бақылауды емес, мінез-құлықты қолданыңыз. Мінез-құлықты бақылау диалогті және рұқсат етілген шекараларды анықтауды білдіреді. Психологиялық бақылау бала үшін үнемі шешім қабылдауда және оның пікірін басуда көрініс табады.
- ◆ Адамдардың барлығы қателеседі, бірақ адам оларды қалай түзететіні маңызды. Шын жүректен кешірім сұрау – сеніміңізді жоғалтқаннан кейін қарым-қатынасты қалпына келтірудің ең жақсы жолы.
- ◆ Сіз жауаптарын білетін сұрақтардан аулақ болыңыз. Мысалы, «Сен кеше нешеде ұйықтадың?» немесе «Бұны кім шашты?» Бұл сұрақтар баланы өтірік айтуға итермелейді. Бала айналасындағылардың оны көріп, толығымен қабылдайтынын сезгенде, оған өзін жақсы көретінін және қорғалғанын сезіну оңай. Дәл осы қауіпсіздік сезімі – психологияда сенімді ынтықтық деп аталады – кез келген баланың белгісіз әлемге батыл қадам басу қабілетінің негізінде жатыр.

КАК ВЫСТРОИТЬ И УКРЕПИТЬ ДРУЖЕЛЮБНЫЕ ОТНОШЕНИЯ С РЕБЕНКОМ?

Чтобы укрепить дружелюбные отношения с ребенком, не надо прилагать много усилий. Достаточно быть открытым и любящим, отвлекаться от гаджетов и работы, быть рядом.

- ◆ Когда проводите время со своим ребенком не пользуйтесь никакими устройствами: телефоном, компьютером, телевизором и т. д.
- ◆ Посвящайте каждый день своему ребенку. Поиграйте с ним или поговорите о том, что его волнует.
- ◆ Если вы находитесь в эмоционально подавленном или раздраженном состоянии, то честно признайтесь ребенку, что вам сейчас грустно /обидно /тяжело из-за внешних событий, никак не связанных с ним.
- ◆ Демонстрируйте такие типы поведения, которым ребенок мог бы подражать.
- ◆ Решайте конфликтные ситуации, не переходя на личности, без крика и упреков, проговариванием своих негативных эмоций, а не демонстрацией их в действии: крик, угрозы, применение физических наказаний.
- ◆ Сократите свою вечернюю работу и посещение детских кружков до минимума, потому что ребенку важнее пообщаться с родителями.
- ◆ Придумайте и соблюдайте традиции, которые соберут семью вместе: семейный ужин, разговоры, игры, прогулки, поделки, планирование совместных дел и событий и т. д.
- ◆ Ребенка нельзя испортить любовью. Поэтому используйте любую возможность для объятий с ребенком, для того чтобы сказать, как вы его любите.
- ◆ Если у вашего ребенка неприятности, вместо упреков и поучений проявите сочувствие и поддержку, и только затем вместе с ним проанализируйте причины неприятностей и опять же вместе найдите пути выхода из них.
- ◆ Никогда не смейтесь над проблемами ребенка, даже если вам они покажутся глупыми и надуманными. Спросите, нужна ли ребенку ваша помощь.
- ◆ Применяйте поведенческий, а не психологический контроль. Поведенческий контроль подразумевает под собой диалог и определение границ дозволенного. Психологический контроль проявляется в постоянном принятии решений за ребенка и подавлении его мнения.
- ◆ Все делают ошибки, но важно то, как человек их исправляет. Искренние извинения – лучший способ начать восстанавливать отношения после утраты доверия.
- ◆ Избегайте вопросов, на которые вы уже знаете ответы. Например: «И во сколько же ты легла вчера спать?» или «Кто это разбросал?» Эти вопросы только провоцируют ребенка на ложь. Когда ребенок чувствует, что окружающие его видят и всецело принимают, ему легко ощутить себя любимым и защищенным. Именно такое ощущение безопасности в психологии называется надежной привязанностью. Оно лежит в основе способности любого ребенка смело шагать вперед в неизведанный мир.

БАЛАЖАН: АТА-АНАЛАР ЕРІКТІЛІГІ

Халықаралық балаларды қорғау күнін мерекелеу аясында 27 мамыр мен 3 маусым аралығында елімізде «Балажан: ата-аналардың еріктілігі» акциясы өтті. Оған білім беру ұйымдары жанындағы Ата-аналарды педагогикалық қолдау орталықтарында оқудан өткен 1 миллионнан астам ата-ана қатысты.

Акцияның негізгі мақсаты – қолайлы, психологиялық жайлы білім беру ортасын құру үшін ата-аналар мен мұғалімдердің өзара іс-қимылын нығайту.

Акция аясында бүкіл ел бойынша 46 127 іс-шара ұйымдастырылды, оған 3 722 288 бала және 1 147 566 ата-ана қатысты.

Осы іс-шаралар барысында шеберлік сыныптары, спорттық жарыстар, тренингтер, шығармашылық конкурстар, ойындар, диалог алаңдары, квестер, консультациялар мен жеке сессиялар өткізілді, онда ата-аналар өздерінің: бір-біріне деген құрмет, парасаттылық, позитивті ерік, өзін-өзі

БАЛАЖАН: ВОЛОНТЕРСТВО РОДИТЕЛЕЙ

В рамках празднования Международного дня защиты детей с 27 мая по 3 июня в стране прошла акция «Балажан: волонтерство родителей». В ней приняли участие более 1 млн родителей, прошедших обучение в центрах педагогической поддержки родителей при организациях образования.

реттеу, жауапкершілік, шығармашылық, адалдық және т. б. ең жақсы жеке қасиеттерін көрсетті.

«*Өркен*» балалардың әл-ауқатын арттыру ұттық ғылыми-практикалық институты» КеАҚ Президенті **Есенғазы Нұртолеуұлы Иманғалиев:** «Ата-аналардың балаларына беретін бірегей өмірлік тәжірибесі, білімі, іскерліктері мен дағдылары бар. Біз ата-оларды кәсіби және жеке тәжірибелерін пайдалана отырып, балалармен белсенді қарым-қатынас жасауға шақырамыз» – деді.

Естеріңізге сала кетейік, 2023 жылдың қыркүйегінен бастап білім беру ұйымдарында Ата-аналарды педагогикалық қолдау орталықтары жұмыс істей бастады, онда қазақстандық балалардың 3,7 млн-нан астам ата-аналары оқудан өтті. Өткен іс-шаралар туралы қосымша ақпаратты Instagram-да **#балажан** хэштегі арқылы табуға болады.

Основная цель акции – укрепление взаимодействия между родителями и педагогами для создания благоприятной, психологически комфортной образовательной среды.

В рамках акции было организовано 46 127 мероприятий по всей стране, в которых приняли участие 3 722 288 детей и 1 147 566 родителей.

В ходе этих мероприятий были проведены мастер-классы, спортивные соревнования, тренинги, творческие конкурсы, игры, диалоговые площадки, квесты, консультации и индивидуальные сессии, где родители проявили свои лучшие личностные качества: уважение друг к другу, благоразумие, позитивная воля, саморегуляция, ответственность, креативность, честность и т. д.

Президент НАО «Национальный научно-практический институт благополучия детей «Өркен» **Есенғазы Нұртолеуович Иманғалиев** подчеркнул: «Родители обладают уникальным жизненным опытом, знаниями, умениями и навыками, которые могут передать своим детям. Мы призываем активно взаимодействовать с детьми, используя как свой профессиональный опыт, так и личные качества».

Напомним, с сентября 2023 г. в организациях образования начали функционировать центры педагогической поддержки родителей, в которых прошли обучение более 3,7 млн родителей казахстанских детей.

Дополнительную информацию о прошедших мероприятиях можно найти в Инстаграм по хештегу **#балажан**.

САНАЛЫ АТА-АНА БОЛУ – ЖАҢА ӨМІРДІҢ БАСТАУЫ

Назарларыңызға психолог, бала-ата-ана қарым-қатынасы бойынша тәжірибешіл маман, «Мықты ата-ана – мықты балалар» халықаралық саналы тәрбие бағдарламасының тренері **Әйгерім Дәулеттің** ұсынымдарын ұсынамыз. Бұл білім мен құралдар сізге балаңызбен үйлесімді және са-лауатты қарым-қатынас орнатуға көмектеседі.

Предлагаем вам рекомендации психолога, практикующего специа-листа по детско-родительским отношениям, тренера Международной программы осознанного воспитания «Сильные родители – сильные дети» **Айгерим Даулет**. Эти знания и инструменты помогут вам создать гармоничные и здоро-вые отношения с вашим ребенком.

ОСОЗНАННОЕ РОДИТЕЛЬСТВО – НАЧАЛО НОВОЙ ЖИЗНИ

САНАЛЫ ТӘРБИЕ: ӨЗ СЕЗІМДЕРІҢІЗДІ БІЛДІРУ НЕГЕ МАҢЫЗДЫ

Бала тәрбиесі – бұл шыдамдылықты ғана емес, өзара түсіністікті де қажет ететін күрделі және жауапты үдеріс. Саналы тәрбиенің негізгі аспектілерінің бірі – ата-ананың балалары алдында өз сезімдері мен эмоцияларын білдіре білуі. Ата-аналар өз алаңдаушылықтарымен ашық бөліскенде, балаларын эмоционалды түрде ашық және шынайы болуға үйретеді.

БАЛА ӨМІРІНІҢ АЛҒАШҚЫ КҮНДЕРІ МЕН АПТАЛАРЫНЫҢ МӘНІ

Жас ата-ана жаңа туған нәресте өмірінің алғашқы күндері мен апталарының маңызды екенін қалай түсінеді? Неліктен нәрестеге басынан бастап қамқорлық жасауға ерекше назар аудару керек? Осы кезеңнің балаңыздың денсаулығы мен болашағы үшін маңыздылығын қарастырайық.

БАЛАНЫҢ ДҮНИЕГЕ КЕЛУІНЕ ДАЙЫНДЫҚ

Дүниеге баланың келуіне дайындығы кезінде әр нәрсе маңызды. Болашақ ата-ана нәрестенің күтіміне қажет болуы мүмкін барлық нәрсеге дайын болуға тырысады. Олар жаңа туған нәрестеге арналған ең жақсы заттарды таңдайды, арнайы әдебиетпен танысып, босану жоспарларын және т.б. талқылайды. Мұның бәрі бір мақсатпен жасалады – нәресте өмірінің жайлы және қауіпсіз басталуын қамтамасыз ету.

ОСОЗНАННОЕ ВОСПИТАНИЕ: ПОЧЕМУ ВАЖНО ВЫРАЖАТЬ СВОИ ЧУВСТВА

Воспитание детей – это сложный и ответственный процесс, который требует не только терпения, но и понимания. Один из ключевых аспектов осознанного воспитания – *умение открыто выразить свои чувства и эмоции перед детьми*. Когда родители делятся своими переживаниями, они учат детей быть эмоционально открытыми и искренними.

ЗНАЧЕНИЕ ПЕРВЫХ ДНЕЙ И НЕДЕЛЬ В ЖИЗНИ РЕБЕНКА

Осознание важности этого периода – одно из главных условий для начала процесса воспитания малыша. Почему необходимо уделить особое внимание заботе о нем с самого рождения? Давайте разберемся в значимости этого периода для здоровья и будущего вашего ребенка.

ПОДГОТОВКА К ПОЯВЛЕНИЮ МАЛЫША

Когда семья готовится к появлению в ней нового члена, каждая деталь имеет значение. Будущие родители стремятся быть готовыми ко всему, что может потребоваться для полноценного ухода за малышом: выбирают лучшие товары для новорожденных, изучают специальную литературу, обсуждают планы родов и многое другое. Все это делается с одной целью – обеспечить своему чаду комфортное и безопасное начало жизни.

АЛҒАШҚЫ КҮНДЕРДІҢ БОЛАШАҚҚА ӘСЕРІ

Көптеген зерттеулер бала өмірінің алғашқы күндері мен апталарында жасалған қамқорлық оның болашақ дамуына үлкен әсер ететінін растайды. Бұл уақыт нәрестенің физикалық денсаулығын қалыптастырып қана қоймайды, сонымен қатар оның эмоционалды жағдайына, стресске төзімділік деңгейіне, оқуына және қоршаған әлемге бейімделу қабілетіне әсер етеді.

МЫҚТЫ БАЙЛАНЫС ҚҰРУ

Ата-ана мен бала арасында басынан бастап мықты байланыс орнатуға назар аудару өте маңызды. Баланы құшақтау, денесін сипалау, тамақтандыру – бұл сәттердің барлығы нәрестенің физиологиялық дамуына ықпал етіп қана қоймайды, сонымен қатар ол нәресте мен ата-ана арасындағы эмоционалды байланысты да нығайтады.

ӨЗІНЕ ЖӘНЕ БАЛАҒА ҚАМҚОРЛЫҚ ЖАСАУ

Балаға қамқорлық жасаумен қатар, өзіңіз туралы да ұмытпаған маңызды. Жас ата-аналар демалуға, дұрыс тамақтануға және өзін-өзі күтуге уақыт табуы керек. Ата-ананың дені сау және байсалды болғанда ғана, баласына өмірінің алғашқы күндерінде қажетті қамқорлық пен сүйіспеншілік сыйлай алады.

ӨЗІҢІЗГЕ ЖӘНЕ АЙНАЛАҢЫЗДАҒЫ АДАМДАРҒА АДАЛ БОЛУ НЕЛІКТЕН МАҢЫЗДЫ

Балаңызға «Бүгін мен үшін оңай күн емес сияқты екенін сезінемін» деп ашық айтқан кезде, оған сіз де осал болуыңыз мүмкін екенін көрсетесіз. Бұл балаларға барлық адамдарда сәтсіз күндер болатынын түсінуге көмектеседі және бұл орынды нәрсе. Өз сезімдеріңізді ашық көрсету – өзіңізге және айналаңыздағы адамдарға адал болу дегенді білдіреді.

ВЛИЯНИЕ ПЕРВЫХ ДНЕЙ НА БУДУЩЕЕ

Многие исследования подтверждают, что забота о ребенке в первые дни и недели жизни оказывает огромное влияние на его будущее развитие. Это время не только формирует физическое здоровье малыша, но и влияет на его эмоциональное состояние, уровень стрессоустойчивости, способность к восприятию окружающего мира и адаптации к нему.

СОЗДАНИЕ ПРОЧНОЙ СВЯЗИ

Связь между родителями и ребенком возникает с момента его рождения. «Кожа к коже», обнимашки, поцелуи, кормление, пеленание, купание – все эти естественные действия и обязательные процедуры не только способствуют физиологическому и психоэмоциональному развитию малыша, но и закладывают фундамент формирования его личности.

ЗАБОТА О СЕБЕ И РЕБЕНКЕ

Одновременно с заботой о малыше важно помнить и о себе. Молодым родителям необходимо находить время для отдыха, правильного питания и ухода за собой. Только будучи физически здоровыми, психологически устойчивыми и душевно уравновешенными, они смогут подарить своему чаду заботу и любовь, которые так важны в первые дни его жизни.

ПОЧЕМУ ВАЖНО БЫТЬ ЧЕСТНЫМ С СОБОЙ И ОКРУЖАЮЩИМИ

Когда вы откровенно говорите своему ребенку: «Я чувствую, что у меня сегодня не самый легкий день», вы демонстрируете ему, что вы тоже можете быть уязвимым. Это помогает детям осознать, что у всех людей бывают не очень удачные дни, и это нормально. Быть открытым по отношению к своим чувствам – значит быть честным с самим собой и окружающими.

АТА-АНАНЫҢ БАЛАҒА КӨРСЕТЕТІН ҮЛГІСІ – ЕҢ ЖАҚСЫ МҰҒАЛІМ

Саналы тәрбиенің тағы бір маңызды жағы – бұл сіздің өз балаларыңызға көрсететін үлгіңіз. Сіздің іс-әрекеттеріңіз бен сөздеріңіз бала үшін үлгі. Егер сіз өзіңіздің эмоцияларыңызды басқарып, оларды дұрыс көрсете алсаңыз, балаларыңыз да бұған біртіндеп дағдыланады.

Мектепке дейінгі жастағы бала қоршаған ортадағы ересектердің мінез-құлқына ерекше сезімтал болады. Ол өзі беделді деп санайтын адамдарға еліктеуге тырысады, сондықтан сіздің көрсеткен үлгіңіз оның мінез-құлқы мен тәртібін қалыптастыруда үлкен рөл атқарады.

Өзіңіз көрсеткен үлгі балаға сөздерден гөрі қаттырақ әсер етеді.

Балаларыңызбен ашық және шынайы болыңыз, өз сезімдеріңіз және эмоцияларыңызбен бөлісіңіз. Есіңізде болсын, сіздің мінез-құлқыңыз олардың болашағын көрсететін айна. Саналы ата-ана болу сізден, сіздің балаларыңызға қолдау көрсетуіңіз бен үлгі болу қабілетіңізден басталады.

ПРИМЕР – ЛУЧШИЙ УЧИТЕЛЬ ДЛЯ ДЕТЕЙ

Еще одной важной стороной осознанного воспитания является ваш личный пример, который вы показываете своим детям. Ваши действия и реакции – это своего рода урок для них. Если вы умеете контролировать свои эмоции и выразить их правильно, ваши дети также будут постепенно учиться этому навыку.

Ребенок в дошкольном возрасте особенно восприимчив к поведению взрослых в своем окружении. Он стремится подражать тем, кого считает авторитетными, поэтому ваш пример играет огромную роль в формировании его характера и модели поведения.

Будьте открытыми и искренними со своими детьми, делитесь с ними своими чувствами и эмоциями. Помните, что ваше поведение – это зеркало, в котором отражается их будущее. Осознанное воспитание начинается с вас, с вашей способности быть поддержкой и примером для ваших детей.

ҚАМҚОР АТА- АНАЛАРҒА АРНАЛҒАН ЖАЗҒЫ НҰСҚАУЛЫҚ

БАЛАЛАРДЫҢ
ЖАЗҒЫ ДЕМАЛЫСЫН
ҰЙЫМДАСТЫРУ
БОЙЫНША
АТА-АНАЛАРҒА
АРНАЛҒАН
КЕҢЕСТЕР

ЛЕТНИЙ ГИД
ДЛЯ
ЗАБОТЛИВЫХ
РОДИТЕЛЕЙ

СОВЕТЫ
ДЛЯ РОДИТЕЛЕЙ
ПО ОРГАНИЗАЦИИ
ЛЕТНЕГО ОТДЫХА
ДЕТЕЙ

Н. Б. Оспанбек,
а.ф.к.,

Е. С. Шайланов,
ғ. қ. «Өркен» балалардың
әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми-
практикалық институты,
Алматы қ.

Н. Б. Оспанбек,
С. Н. С.,

Е. С. Шайланов,
н. с., Национальный научно-практиче-
ский институт благополучия
детей «Өркен»,
г. Алматы

Жазғы демалыс – бұл бала өміріндегі маңызды кезең, ол оның физикалық және эмоционалдық дамуына ықпал етуі керек. Ол үшін балалардың қызығушылықтары мен қажеттіліктерін ескере отырып, демалысты дұрыс ұйымдастыру маңызды.

Алдын ала жоспарлау

- Балаңызбен жазға арналған жоспарларын талқылаңыз.
- Оның немен айналысқысы келетінін анықтаңыз.
- Әр түрлі іс-шараларды: белсенді демалысты, шығармашылық іс-шараларды, саяхатты, табиғат аясындағы демалысты және т. б. қамтитын кесте жасаңыз.

Теңдестірілген күн режимі

- Балалар үшін ұйықтау, тамақтану, ойнау және оқу уақытын қамтитын тұрақты күн режимін әзірлеңіз.
- Бұл режимді жаз бойы ұстаныңыз.

Белсенділік пен демалу тепе-теңдігін сақтау

- Баланың шаршамауы үшін белсенді және белсенді емес демалыс түрлерін ауыстыру маңызды.
- Баланың ұйықтауға және денсаулығын қалпына келтіруге жеткілікті уақыты бар екеніне көз жеткізіңіз.

Оқу және жалпы даму

- Жаз – жаңа нәрселерді үйрену үшін тамаша уақыт. Бұл шет тілдерін үйрену, музыкалық аспаптарда ойнау, үйірмелерге, секцияларға, шеберлік сабақтарына және т. б. қатысу уақыты болуы мүмкін.

Летние каникулы – важный период в жизни ребенка, который должен способствовать его физическому и эмоциональному развитию. Для этого важно правильно организовать отдых, учитывая интересы и потребности детей.

Заблаговременное планирование

- Обсудите с ребенком планы на лето.
- Узнайте, чем он хотел бы заняться.
- Составьте график, включив в него разнообразные виды деятельности: активный отдых, творческие занятия, поездки, отдых на природе и др.

■ Оқу үдерісі қызықты және тартымды болуы үшін, оқуды ойынмен біріктіріңіз.

Қауіпсіздік

■ Егер сіз су айдынында демалуды жоспарласаңыз, балалар суда болған кезде оларды мұқият қадағалаңыз.

■ Өзіңізбен бірге құтқару құралдары болуы керек.

■ Балаларға (суда, көшеде, көлікте, аттракциондарда, спорт және ойын алаңдарындағы) қауіпсіздік ережелерін мүмкіндігінше жиі ескертіңіз.

Сбалансированный режим дня

■ Разработайте стабильный режим дня для детей, включив в него время для сна, приема пищи, игр и обучения.

■ Поддерживайте этот режим в течение всего лета.

Соблюдение баланса активности и отдыха

■ Важно чередовать активные и спокойные виды отдыха, чтобы ребенок не уставал.

■ Следите за тем, чтобы у ребенка было достаточно времени для сна и восстановления.

Обучение и общее развитие

■ Лето – прекрасное время для обучения новому. Это может быть изучение иностранных языков, игра на музыкальных инструментах, посещение кружков, секций, мастер-классов и т. д.

■ Сочетайте обучение с игрой, чтобы процесс был интересным и увлекательным.

Безопасность

■ Если планируете отдых у водоема, внимательно следите за детьми во время их нахождения в воде.

■ Обязательно имейте под рукой спасательные средства.

■ Как можно чаще напоминайте детям о правилах безопасности (на воде, улице, в транспорте, на аттракционах, спортивных и игровых площадках и т. д.).

■ Сохраните контакты экстренных служб, памятки с правилами безопасности, чтобы знать, как действовать при несчастном случае или чрезвычайной ситуации.

Поддержка и внимание

■ Будьте внимательны к эмоциональному состоянию ребенка.

■ Поддерживайте его в трудные моменты, интересуйтесь его успехами и переживаниями.

■ Проводите как можно больше времени с детьми, участвуйте в их жизни, чтобы они постоянно чувствовали ваше внимание, поддержку и заботу.

- Апат немесе төтенше жағдай кезінде қалай әрекет ету керектігін білу үшін төтенше жағдайлар қызметтерінің байланыстарын, қауіпсіздік ережелері бойынша нұсқаулықтарды сақтаңыз.

Қолдау және көңіл бөлу

- Баланың эмоционалды жағдайына көңіл бөліңіз.
- Оны қиын сәттерде оны қолдаңыз, жетістіктері мен сезімдеріне қызығушылық танытыңыз.
- Балалармен мүмкіндігінше көп уақыт өткізіңіз, олардың өміріне қызығушылық танытыңыз, сонда олар сіздің қолдауыңыз бен қамқорлығыңызды үнемі сезінеді.

Икемділік және бейімделу

- Баланың жағдайы, әл-ауқаты мен көңіл-күйіне байланысты жоспарларыңызды өзгертуге дайын болыңыз.
- Қарым-қатынастарда икемді болыңыз, бұл қақтығыстарды болдырмауға көмектесіп, демалыстың жақсы өтуіне әсер етеді.
- Демалысты жоспарлау барысында баланың тілектері мен мүдделерін ескеріңіз.

Осы қарапайым кеңестердің арқасында сіз балаларыңыздың жазғы демалысының қауіпсіз және жағымды болуын қамтамасыз ете аласыз.

Гибкость и адаптация

- Будьте готовы изменить планы в зависимости от ситуации, самочувствия и настроения ребенка.
- Гибкость поможет избежать конфликтов и сделает отдых более приятным.
- Прислушивайтесь к желаниям ребенка и учитывайте его интересы при планировании.

Следуя этим простым советам, вы сможете обеспечить вашим детям безопасный и приятный летний отдых.

БАЛАЛАРДЫҢ АҚПАРАТТЫҚ ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ЕРЕЖЕЛЕРІН САҚТАУ

Ата-аналарға арналған ұсынымдар

- Интернеттегі қауіпсіз мінез-құлық ережелері туралы балалармен диалог ашу. Олар жеке ақпаратты онлайн режимінде бейтаныс адамдарға ұсынбауы, сондай-ақ олармен нақты өмірде кездесуге келіспеуі тиіс екенін түсіндіру.

  - Интернетті пайдалануға шектеу қою. Мысалы, балаларға белгілі бір уақытты интернетте өткізуге рұқсат беру, сондай-ақ олардың онлайн режиміндегі әрекеттерін білу керек.

  - Балаларды құпия сөздерді қауіпсіз пайдалануға үйрету. Олар құпия сөзді құпия сақтау, оны басқа адамдармен бөліспеу және символдардың бірегей және күрделі комбинацияларын пайдалану қажеттігін түсінуі тиіс.

  - Балалармен интернетте түсініксіз немесе жағымсыз хабарламалар алған кезде не істеу керектігін талқылау. Олар мұндай жағдайларда бұл туралы ересектерге дереу хабарлау қажеттігін білуі тиіс.

  - Балалардың компьютерінде немесе олар Интернетке кіру үшін пайдаланатын басқа құрылғыларда вирусқа қарсы және тыңшылыққа қарсы бағдарламалар орнатылғанына көз жеткізу.

- Балаларды фишингтік шабуылдар немесе электрондық пошта арқылы алаяқтық сияқты интернеттегі алаяқтық түрлері туралы хабардар ету. Олар мұндай схемаларды қалай тану және күдікті сілтемелерді немесе қосымшаларды ашқан кезде сақ болу керектігін білуі тиіс.

  - Әлеуметтік желілердегі қауіпсіздіктің маңыздылығын атап көрсету. Балалар дұрыс емес қолға түсуі мүмкін жеке ақпаратты, фотосуреттерді немесе бейнелерді тым көп орналастыруға болмайтынын түсінуі керек.

  - Балалардың интернеттегі белсенділігін үнемі тексеру. Ата-аналар қауіпсіздіктің ықтималды бұзылушылықтарын анықтау үшін браузер тарихына және балаларының әлеуметтік желілеріндегі аккаунттарына кіру рұқсаты болуы тиіс.

  - Балаларға интернетте «белгісіз», «күдікті» немесе «шындық болу үшін тым жақсы» деген мағынаны еске салып отыру. Олар бірдемеге күдіктенсе немесе алаңдаса, өздерінің ата-аналарынан немесе мұғалімдерінен көмек сұрай алатынын білулері керек.

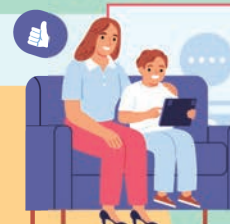

СОБЛЮДЕНИЕ ПРАВИЛ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ДЕТЕЙ

Рекомендации для родителей

✓ Открыть диалог с детьми о правилах безопасного поведения в интернете. Объяснить, что они не должны предоставлять онлайн личную информацию незнакомым людям, а также соглашаться на встречу с ними в реальной жизни.

✓ Установить ограничения в использовании интернета. Например, детям следует разрешить проводить определенное время в интернете, а также осведомиться об их действиях в онлайн.

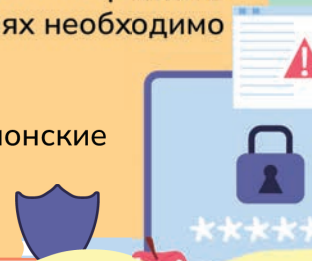

✓ Научить детей безопасно использовать пароли. Они должны понимать, что пароль необходимо хранить в тайне, не делиться им с другими людьми и использовать уникальные и сложные комбинации символов.

✓ Обсудить с детьми, что делать, если они получают странные или неприятные сообщения в интернете. Они должны знать, что в таких случаях необходимо незамедлительно сообщить об этом взрослым.

✓ Убедиться, что у детей установлены антивирусные и антишпионские программы на компьютере или других устройствах, которые они используют для доступа в интернет.

✓ Осведомить детей о видах мошенничества в интернете, таких как фишинговые атаки или мошенничество по электронной почте. Они должны знать, как распознавать подобные схемы, и быть осторожными при открытии подозрительных ссылок или приложений.

✓ Подчеркнуть важность безопасности в социальных сетях. Дети должны понимать, что нельзя размещать слишком личную информацию, фотографии или видео, которые могут попасть в «неправильные руки».

✓ Регулярно проверять активность детей в интернете. Родители должны иметь доступ к истории браузера и аккаунтам своих детей в социальных сетях, чтобы обнаружить возможные нарушения безопасности.

✓ Напоминать детям о значении «неизвестного», «подозрительного» или «слишком хорошего, чтобы быть правдой» в интернете. Они должны знать, что могут обращаться за помощью к родителям или учителям, если что-то вызывает у них сомнения или тревогу.

TELEPHONE

ӨЗ АРМАНЫҢА
ОПАСЫЗДЫҚ
ЖАСАМА, ӘЙТПЕСЕ
ОЛ САҒАН
ОПАСЫЗДЫҚ
ЖАСАЙДЫ

НЕ ПРЕДАВАЙ СВОЮ МЕЧТУ, ИЛИ ОНА ПРЕДАСТ ТЕБЯ

Назарларыңызға тек елімізде ғана емес, одан тыс жерлерде де танымал қазақстандық жазушы, қоғам қайраткері және кәсіпкер **Илмаз Даниялұлымен** болған сұхбатты ұсынамыз.

Оның шығармашылығының жарқын жетістіктерінің бірі – шытырман оқиғалы және тарихи жанрларды, сондай-ақ түркілердің тәңірлік қиял элементтерін біріктірген **«Дастан және Арман»** кітабы. Ежелгі дәстүрлер, әдет-ғұрыптар мен мәдениет әлеміне апаратын нұсқаулық деп атауға болатын бұл ерекше шығарма барлық жастағы оқырмандардың қызығушылығын тудырады сөзсіз.

Илмаз Даниялұлы – қазіргі қазақстандық авторлар, редакторлар, аудармашылар мен иллюстраторларды және кітап шығару индустриясының басқа да кәсіби мамандарын қолдау және ілгерілету мақсатында құрылған **«Jaz Orda» әдеби-продюсерлік орталығының** идеялық шабыттандырушысы.

– Илмаз-жазушы және Илмаз-бала... осы екі өмірлік кезең арасында байланыс бар ма?

– Менің ойымша, бұл байланыс әрқашан болған. Жасөспірім кезімде-ақ мен шығармашылыққа жақын болдым,

Представляем вашему вниманию интервью с **Илмазом Даниялулы** – казахстанским писателем, общественным деятелем и предпринимателем, который завоевал признание не только на Родине, но и за ее пределами.

Одним из ярких достижений его творчества стала книга **«Дастан и Арман»**, которая соединила в себе приключенческий и исторический жанры, а также элементы тюркотенгрианского фэнтези. Это уникальное произведение, которое по праву можно назвать путеводителем в мир древних традиций, обычаев и культуры, вызывает интерес у читателей всех возрастов.

Илмаз Даниялулы – идейный вдохновитель **Литературно-продюсерского центра «Jaz Orda»**, созданного с целью поддержки и продвижения современных казахстанских авторов, редакторов, переводчиков, иллюстраторов и других специалистов-профессионалов книгоиздательской индустрии.

– Илмаз-писатель и Илмаз-ребенок... Существует ли связь между этими двумя жизненными периодами?

– Я думаю, эта связь была всегда. Уже в подростковом возрасте я начал

фильмдер мен классикалық шығармалардың соңын өзгерте отырып, сюжеттер ойлап табатынмын. Мектепте мен осындай бастамаларым мен өз дегенімді жасағаным үшін тіпті ұрыс еститінмін. Содан бері менде шығармашылыққа деген құштарлық пайда болды.

– Өздеріңіз білетіндей, тарих – бұл нақты фактілер мен ойдан шығарылған оқиғаларды теңестіретін ғылым. Бұл сіздің «Дастан және Арман» атты шығармаңызда қалай үйлесім табады?

– Тарихты жиі жалған ғылым деп атайды, өйткені оны кез келген басқа ғылым сияқты өзінше түсіндіруге болады және ол уақыт өте келе бұрмалануы мүмкін.

Өз туындымда мен ізбасарлар тарихи жазбаларды бұрмалауы мүмкін екеніне назар аудартамын, ал шынайы оқиғалар көбінесе миф және аңыздармен көмкерілген. Сонымен бірге, тарихи дереккөздер мен археологиялық жаңалықтар арқылы кейбір фактілер айқынырақ болатынын атап өткім келеді. Алайда, фактілер болған кезде де олар әр түрлі түсіндірілуі мүмкін. Осылайша, менің шығармамда шындық пен фантастика, шындық пен миф арасында тұрақты диалог бар.

– Сіз өз романыңызда тарихи фактілерге сүйендіңіз бе?

– Иә, менің шығармам біздің заманымыздың 7-ғасырында болған Батыс Түрік қағанатына байланысты тарихи фактілерге негізделген. Қазірге дейін бұл кезең аз зерттелген және әлемдік әдебиетте оған арналған шығармалар болған жоқ. Алайда, соңғы жылдары бұл тақырыпқа деген қызығушылық мысалы, Астанада Көшпенділер ойындарын өткізу бастамасы сияқты, мемлекеттік деңгейде айтарлықтай өсті.

Кітапты жаза бастағанда түркілер туралы ақпарат табу қиынға соқты. Мен жазған кезең жақсы зерттелмеген және жұмбақ болып қала береді, сондықтан мен оны қиял және ішкі түйсігіммен толықтырдым. Бірақ менің әдісім көркем әдебиет заңдарына негізделгенімен, оның ғылыми маңызы бар екеніне сенімдімін. Мұндай

творчески мыслить, придумывать сюжеты, изменяя концовки фильмов и классических произведений. Меня даже в школе ругали за мою инициативу и своевольничество. И с тех пор у меня появилась непреодолимая жажда творчества.

– Как известно, история – это наука, балансирующая на грани реальных фактов и вымышленных событий. А как это сочетается в Вашем произведении «Дастан и Арман»?

– Историю часто называют лженаукой, ведь она, как и любая другая наука, подвержена интерпретации и может быть искажена со временем.

В моем произведении я обращаю внимание на то, что исторические записи могут быть искажены последователями, а истинные

презентацияның қиын ғылыми мақалалардан айырмашылығы оның кең аудиторияны тартып, адамдарды осы тақырыпқа қызықтыруға мүмкіндік беретіндігінде. Бұған адамдарды Скандинавия мәдениетін зерттеуге шабыттандырған «Викингтер» сериалының танымалдығы мысал бола алады. Сондықтан мен маркетинг ретінде материалды көркем әдебиет арқылы беруді жөн көрдім.

– «Дастан және Арман» романында оқиғалар біздің заманымыздың 7-ғасырында өрбиді. Егер сіз бүгінгі кезең мен сол күндерді салыстырсаңыз, сізге тарих қайталанып жатқан сияқты көрінбей ме?

– Мен тарих қайталанатынын нақты білемін деп ойламаймын. Көптеген мотив, әрекет пен жағдайлар әртүрлі дәуірлерде қайталаынады. Даңққа, билікке, байлыққа, адамдар арасындағы қарым-қатынасқа, махаббатқа деген құштарлық – мұның бәрі ғасырлар бойы сақталып келеді. Түркілер әрқашан атақ-даңққа құштар болған және бұл қазір де өзекті. Технология, жағдайлар өзгерсе де, іргелі сәттер өзгеріссіз қалады.

– Дастанның достарының мотивациясы қандай? Неліктен олар оған барлық кезеңде көмектеседі?

– Дастанның достары оны бүкіл сюжет бойы қолдайды, бірақ олардың мотивациясы толық ашылмаған, олардың әрқайсысының өзіндік себебі бар. Көмек бір қарағанда риясыз болып көрінгенімен, оның артында шығарманың келесі бөліктерінде қарастырылатын әртүрлі мақсаттар мен мотивтер болуы мүмкін. Әрбір, тіпті екінші көрінісіндегі кейіпкер дамытылып, ашылып, өмірлері жаңа қырларға ие болады.

Бірінші бөлімде бастапқыда бір адам болған, содан кейін өзгерген қыздың әкесімен байланысты сюжеттік желіге назар аударылады. Бірақ басты кейіпкер Дастан мен оның достары үстірт көрсетілген, бірақ келесі бөліктерде олар тереңірек және қызықты сипаттамаларға ие болады.

Шығармада қазірдің өзінде жарияланған барлығы сегіз бөлім бар.

события зачастую покрыты слоем мифов и легенд. В то же время, хочу подчеркнуть, что через исторические источники и археологические находки некоторые факты становятся более очевидными. Однако даже при наличии фактов интерпретация их может быть различной. Таким образом, в моем произведении присутствует постоянный диалог между правдой и вымыслом, между реальностью и мифом.

– В своем романе Вы опирались на исторические факты?

– Да, мое произведение основано на исторических фактах, связанных с Западнотюркским каганатом – государством, существовавшим в 7 веке нашей эры. До недавнего времени этот период оставался малоизученным, и в мировой литературе не было произведений, посвященных ему. Однако за последние годы интерес к этой теме значительно возрос, в том числе и на государственном уровне, как, например, инициатива проведения Игр кочевников в Астане.

Начиная работу над книгой, мне было сложно найти информацию о тюрках. Период, о котором я писал, остается загадочным и плохо изученным, и поэтому я мог дополнить его вымыслами и интуитивным пониманием. Но я уверен, что хотя мой метод основан на законах художественной литературы, он все же имеет научное значение. Такая подача, в отличие от тяжеловесных научных статей, позволяет привлечь более широкую аудиторию и заинтересовать людей этой темой. Примером тому служит популярность сериала «Викинги», вдохновившего людей к изучению скандинавской культуры. Поэтому я как маркетинг выбрал подачу материала через художественную литературу.

– В романе «Дастан и Арман» события разворачиваются в 7 веке нашей эры. Если проводить аналогию того периода и дней сегодняшних, не кажется ли Вам, что история повторяется?

Бөліктердің бірі – Ашино руының Түркі қағанатын қалыптастыруы туралы баяндайтын приквел. Мен бұл тақырыпты енгізуді жөн көрдім, өйткені 2026 жылы оның құрылғанына 1475 жыл толады және, менің ойымша, бұл оқиға халықаралық деңгейде атап өтіледі.

Түркілер мәдениеті мен тарихына деген қызығушылық күн сайын артып келеді және біздің алыс ата-бабаларымызға деген құрметім ретінде мұрамыздың осы маңызды бөлігін сақтап, ілгерілетуге өз еңбегім арқылы үлесімді қосқым келеді.

– Сіздің шығармаңызда сол кезеңдегі сыншы, бапшы, жыршы деген мамандықтар кездеседі. Олар сол кезде қандай рөл атқарды және бүгін қалай өзгерді?

– Әр халықтың өмірі оның қызметінің негізгі басым бағыттарымен айқындалады. Түркілер мәдениетінде адал дос және отбасы мүшесі болып саналатын жылқылар ерекше рөл атқарды. Сондықтан менің романымда сыншы және бапшы – адамдардың жылқылармен байланысын көрсететін мамандықтар туралы сюжеттік желілердің болмауы мүмкін емес еді. Басты кейіпкер Дастан, өзі сыншы, бапшы бола тұра, менің жылқыларға деген сүйіспеншілігімді көрсетеді. Мен бұл мамандықтар бүгінге дейін өзекті екенін атап өткім келді. Сыншы мен бапшалар уақыт өте келе көлік инженерлеріне айналды.

Мен кітабым арқылы ата-бабаларымыздың ақындардан айтыскерлерге дейінгі мамандықтарының алуан түрлілігін көрсеткім келеді. Қазір әлемдік аренада батл, рэп дамыған және біз мұның бәрі қайдан шыққанын

– Мне не кажется, я точно знаю, что история циклична. Многие мотивы, поступки и ситуации повторяются в разные эпохи. Жажда к славе, власти, богатству, взаимоотношения между людьми, любовь – все это сохраняется на протяжении веков.

У тюрков всегда была жажда к славе, и это остается актуальным и сейчас. Меняются технологии, обстановка, но фундаментальные моменты остаются неизменными.

– Какова мотивация у друзей Дастана? Почему на всех этапах они помогают ему?

– Друзья Дастана поддерживают его на протяжении всего сюжета, но их мотивация не полностью раскрыта, у каждого из них есть своя причина для этого. И хотя помощь кажется бескорыстной на первый взгляд, на самом деле за ней могут стоять разные цели и мотивы, о которых пойдет речь в следующих частях произведения. Каждый персонаж, даже второго плана, будет более развит и раскрыт, и их истории приобретут новые грани.

В первой части основное внимание уделяется сюжетной линии, связанной с отцом девушки, который вначале был одним человеком, а потом изменился. А вот главный герой Дастан и его друзья показаны поверхностно, но в последующих частях они будут иметь более глубокие и интересные характеристики.

Всего в произведении восемь частей, включая уже опубликованную. Одна из частей будет приквелом, рассказывающим о формировании Тюркского каганата кланом Ашино. Я решил внедрить эту тематику,

Publishing Contract

This contract is made between the Author and the Publisher for the publication of the following work:

Title	Author	Editor	Publisher
...	...	...	...
...	...	...	...
...	...	...	...

түсінеміз. Сондықтан мен автор ретінде мұның бәрі біздің далада 7-ғасырда болғанын жеткізгім келді. Айтыс, мысалы, жай ойын немесе үстірт жарыс емес, ол – тайпалар мен рулар арасындағы дауларды шешудің маңызды құралы.

Біздің ата-бабаларымыз ұзақ уақыт бойы қанішер жаулап алушылар болып саналса да, олар қақтығыстарды бірінші кезекте келіссөздер арқылы шешуге тырысып, дипломатия өнерін жақсы меңгерген, соның арқасында өз аумақтарының көп бөлігін сақтап қалған.

Мен әр кітапта біздің әдет-ғұрыптарымызды, дәстүрлерімізді және ат жарысы мен көкпар сияқты ұлттық ойындарды ашып, әдебиет арқылы халқымыздың мәдениеті мен дәстүрлерін әлемге жеткізуге тырысамын.

– Кітаптың қазақ тіліндегі нұсқасында арабизмнен гөрі түркі әлемінің элементтері көп. Бұл немен байланысты?

– Мен автор ретінде оқырманды, содан кейін көрерменді 7-ғасыр дәуіріне енгізуім керек, өйткені менің кітаптарым бойынша кино түсіріледі деген үмітім бар.

Біз бұл кезеңде мың жыл бұрын пайда болған тәңіршілдік пен зороастризм болғанын білеміз. Арабизм исламның келуімен енгізілді және сол кезде ол күнделікті өмірде болған жоқ. Мен бұл терминдерді қолданбай, әңгімені сол дәуірдің жағдайына мүмкіндігінше жақындату үшін, ата-бабаларымыздың аумағына әлі келмеген дәстүрлерді немесе рәсімдерді сипаттамауға тырысамын.

Мен өз жұмысымда түркілер мәдениетін насихаттаймын, ал кез кел-

поскольку в 2026 году исполнится 1475 лет со дня его основания, и я думаю, что это событие будет отмечаться на международном уровне.

Интерес к тюркской культуре и истории растет с каждым днем, и в знак уважения к нашим далеким предкам я своим трудом хочу внести свой вклад в сохранение и продвижение этой важной части нашего наследия.

– В вашем произведении встречается очень много профессий того периода: сыншы, бапшы, жыршы. Какую роль они играли тогда и во что трансформировались сегодня?

– Жизнь каждого народа определяется основными приоритетными направлениями его деятельности. В тюркской культуре особую роль играли кони, считающиеся верными друзьями и почти членами семьи. Поэтому в моем романе не могло не быть сюжетных линий, связанных с сыншы и бапшы – профессиями, которые отражают связь народа с лошадьми. Главный герой Дастан, сам являясь сыншы, бапшы, отражает мою собственную любовь к лошадям. Я хотел подчеркнуть, что эта специализация остается актуальной и сегодня. Сыншы и бапшы со временем трансформировались в автоинженеров.

Через свою книгу я хочу показать разнообразие специализаций наших предков – от акынов до айтыскеров. На мировой арене сейчас развиты батл, рэп, и мы понимаем, откуда все это вышло. Поэтому я как автор хочу донести, что все это было в нашей степи еще в 7 веке. Айтыс, к примеру, не просто игра или поверхностное состязание, а

ген мәдениет дәстүр, салт, соның ішінде ұлттық ойындармен байланысты. Біздің ата-бабаларымыз соғыс қимылдарына дайын болу үшін ойындарды спорттық жаттығулар ретінде пайдаланған. Көкпар және ат жарысы сияқты қазақтың ұлттық ойындары бүгінге дейін танымал.

– Сізде дастанды жаңа кейіпкерлермен, Дастанның ұрпақтарымен жалғастыру, ұрпақтар сабақтастығын көрсету, батырларды Қазақ хандығының пайда болу дәуіріне әкелу, сол уақытта өзінің тарихи рөлін атқарған адамдар туралы, жоңғарлармен қақтығыс кезінде танылған батырлар жайлы егжей-тегжейлі жазу идеясы болған жоқ па?

– Менің кітап әлемім мыңдаған жылдарды қамтитын Тәңір әлемі – Тенри Азун (Тепе – теңдік әлемі) деп аталады. Бұл ғаламның алғашқы кітаптары Дастан туралы баяндайды, онда кейіннен Қазақ хандығы кезеңін, тіпті біздің күндерімізді қамтитын кейіпкерлер мен сюжеттер бар. Бұл міндетті түрде Дастанның ұрпақтары емес, бірақ олардың барлығы түркілер мәдениеті аясындағы менің кітап әлемімнің жалпы франшизасына кіретін тәңірлік дүниетаным, философия.

– Сіздің кітабыңыз Лондонда жарық көрді. Бұл ағылшындар біздің тарихымызға өзімізден гөрі көбірек қызығушылық танытады дегенді білдіре ме?

– Мен Лондонда келісімшарт жасадым, кітап Еуропа мен АҚШ-та, бүкіл ағылшын тілді нарықта Amazon платформасы мен баспа сайты арқылы таратылады. Сонымен қатар, менің

важный инструмент для урегулирования споров между племенами и родами.

Несмотря на то, что наших предков долгое время считали кровожадными завоевателями, они хорошо владели искусством дипломатии, пытались решить конфликты в первую очередь путем переговоров, благодаря чему сумели сохранить большую часть своих территорий.

Я стремлюсь передать миру культуру и традиции нашего народа через литературу, раскрывая в каждой книге наши обычаи, традиции и национальные игры, такие как скачки и кокпар.

– В казахском варианте книги встречается больше элементов тюркизма, нежели арабизма. С чем это связано?

– Если окунуться в период 7 века, я как автор обязан погрузить в ту эпоху читателя, а потом и зрителя, так как все же надеюсь, что по моим книгам снимут кинопродукт.

Мы знаем, что в этот период были тенгрианство и зороастризм, который насчитывал тысячу лет. Арабизм внедрился с приходом ислама, а в то время его не было в обиходе. Я стараюсь не употреблять те термины и описывать традиции или обряды, которые еще не пришли на территорию наших предков, чтобы приблизить повествование максимально к обстановке той эпохи.

В своем произведении я популяризирую тюркскую культуру, а любая культура связана с традициями, обрядами, в том числе и с национальными играми. Наши предки использовали игры как спортивные тренировки, чтобы быть готовыми к военным действиям. По сей

құқықтарым Сингапур мен Азияның басқа елдерінде ағылшын тіліндегі нұсқасын шығару үшін сатып алынды. Сондай-ақ, кітабым кең аудиторияға жетуі үшін оның қазақ, түрік және неміс тілдеріне аударылуына қол жеткіздім.

Англияда болған кезімде мен адамдардың барлығы: метрода, аялдамаларда кітап оқитынын байқадым. Олардың бізден айырмашылығы – барлық жерде кітап ұстаған адамдарды көруге болады. Бұл ағылшындардың оқырман ұлт екенін көрсетеді. Оларда қазіргі заманғы әдебиет, соның ішінде көркем шығармалар танымал. Бұл британдықтардың тек өз мәдениеттерімен шектелмейтінін, мүдделерінің кең ауқымын көрсетеді. Олар үшін Азия, ал түркілер мәдениеті әлемнің өте аз зерттелген бөлігі болып табылады.

– Қазақстандықтардың көбірек кітап оқуы үшін не істеу керек деп ойлайсыз? Балалар мен жасөспірімдердің кітаптарға деген қызығушылығын қалай оятуға болады?

– Біріншіден, кітап дүкендерінің санын көбейту керек, вендинг аппараттары, книгокаттар барлығына қолжетімді болуы керек. Кітаптар көз алдында болған кезде, адамның кітапқа деген қызығушылығын тудырып, оны сатып алуға итермелейді.

Мен әрқашан «Қол шапалағында екі алақан да кінәлі» деген түркі мақал-мәтелін келтіремін, яғни бастама тек халықтан ғана емес, билік тарапынан да туындауы керек. Мысалы, 2015 жылы елімізде Ұлттық киім күні мерекесін енгізбек болды, бірақ бұл жаңалықты қоғам қабылдамады. Со-

день казахские национальные игры, такие как кокпар и скачки, продолжают пользоваться популярностью.

– Не возникало ли у Вас идеи продолжить сагу с уже новыми героями, потомками Дастана, чтобы показать преемственность поколений, перенести героев в эпоху зарождения Казахского ханства, чтобы детально рассказать о том времени и людях, которые сыграли в нем свою историческую роль? Или во времена противостояния с джунгарами, когда степь узнала о своих батырах?

– Моя книжная вселенная называется *Тенри Азун (Вселенная Равновесия)* – мир Тенгри, охватывающий тысячи лет. Первые книги этой вселенной рассказывают о Дастане, в последующих есть герои и сюжеты, которые охватывают период Казахского ханства и даже наши дни. Это не обязательно потомки Дастана, но они все в рамках тенгрианского мировоззрения, философии, тюркской культуры, входящие в общую франшизу моей книжной вселенной.

– Ваша книга издается в Лондоне. Означает ли это, что англичане проявляют больший интерес к нашей истории, чем мы сами?

– Я подписал контракт в Лондоне, распространяться книга будет в Европе и США, по всему англоязычному рынку через платформу Amazon и сайт издательства. Кроме того, мои права были приобретены для выпуска англоязычной версии в Сингапуре и других странах Азии. Также я добился, чтобы моя книга была переведена на казах-

дан бері жағдай өзгерді. Неліктен? Себебі мемлекеттік деңгейде Наурыз мерекесін өткізудің жаңа нысаны енгізілді, сондай-ақ «Ұлттық сезім» ұлттық киімінің флешмобы кеңінен өткізілді. Яғни, бастамаларды үкіметтік деңгейде қолдай бастағанда, халық ұлттық киім киюді өмір сүру нормасы ретінде қабылдады. Сонымен қатар, көп нәрсе мұғалімдер мен ата-аналарға да байланысты. Егер мұғалімдер сабақта кітаптың рөлі туралы айтып, балаларды кітап оқуға ынталандыратын болса, мұндай сабақтар әсер етпей қоймайтынына сенімдімін. Ал ата-аналар отбасылық түскі ас кезінде қауесет пен жаңалықтарды емес, балаларды шабыттандыратын жаңа кітаптарды талқылауы керек. Ақырында, көп нәрсе авторларға да байланысты. Олар сапалы және қызықты жазуға тырысуы керек.

– Бүгінде Қазақстанның балалар әдебиетіне не жетіспейді?

– Бізде талантты адамдар көп, бірақ өкінішке орай, қазіргі уақытта олардың шығармашылық қабілеттері сұраныста емес, сондықтан олар басқа жұмыстармен айналысуға мәжбүр. Олар үшін шығармашылық тек хобби болып қалады. Сонымен қатар, көпшілігі шығармашылыққа жас кезде емес, ересек жаста, отбасы мен балалы болған кезде бет бұрады. Сондықтан, көптеген адам өз шығармашылығын жетілу кезеңіне қалдырады, ал бұл кезде адам физикалық тұрғыдан әлсіреп, мотивациясы да бұрынғыдай болмайды.

– Балалар әдебиеті рухани құндылықтарды тәрбиелеуге және дәріптеуге бағытталған. Сіздің

ский, турецкий и немецкий языки, чтобы охватить более широкую аудиторию.

Во время моего пребывания в Англии я заметил, что все поголовно читают: в метро, на остановках. Везде можно увидеть людей с книгами, в отличие от нас. Это говорит о том, что англичане – читающая нация. У них пользуется популярностью современная литература, включая художественные произведения. Это свидетельствует о широком круге интересов британцев, они не ограничиваются только своей культурой. Азия для них является малоизведанной частью света, а тюркская культура тем более.

– Как Вы считаете, что нужно сделать, чтобы казахстанцы больше читали? И как вызвать интерес к книгам у детей, подростков?

– Во-первых, необходимо увеличить количество книжных магазинов, чтобы вендинговые аппараты, книгоматы были доступны всем. Когда книги будут на виду, это вызовет у человека интерес и побудит его к покупке.

Я всегда цитирую тюркскую поговорку «В хлопке виноваты обе ладоши», то есть инициатива должна исходить не только от народа, но и от власти. Например, в 2015 году хотели ввести праздник День национальной одежды, однако это новшество не было принято обществом. С тех пор ситуация изменилась. Почему? Потому что на государственном уровне была внедрена новая форма проведения праздника Наурыз, а также широко прошел флешмоб национальной одежды «Ұлттық сезім». То есть как только начали поддерживать инициативы на правительственном

кейіпкерлеріңіз жас оқырмандарға қандай идеялар ұсынады?

– Менің шығармамда мотивациялық негіз бар. Басты кейіпкер өзінің ресурстары шектеулі болса да, махаббатына қол жеткізуді мақсат етеді. Сүйіктісінің отбасылық мәртебесі оған қарағанда әлдеқайда жоғары болса да, ол қайтпайды. Ол сәттілік тек өзінің іс-әрекеті мен шешімдеріне байланысты екенін түсінеді, сондықтан алға ұмтылады. Егер ол түркі емес, мысалы, шотландтық болып, оқиға Еуропада өрбісе де, оқиға мен сюжет өзгеріссіз қалады.

Менің кітабым мотивацияға толы және мен әртүрлі бастапқы жағдайларға қарамастан, табыс тек жастарға байланысты деген идеяны жеткізгім келеді. Адамға өз арманы, мақсатына барар жолда Ғалам ресурстармен қамтамасыз ету және керек адамдарды жіберу арқылы көмектеседі. Дегенмен, мақсаттар асыл болуы керек екенін есте ұстаған жөн және бұл үдерісте адамгершілігімізді сақтап қалуымыз керек. Әйтпесе, біз өз мақсатымызға жетсек те, ол қысқа болып, уақытша қанағат әкелуі мүмкін. Сондықтан мақсатқа жету жолында өзіңе және принциптеріңе адал болу маңызды.

– Біздің оқырмандар кітабыңызды қайдан сатып ала алады?

– Егер қазақ және орыс тілді басылымдар туралы айтатын болсақ, онда олар «Меломан» дүкендерінде, flip.kz, «Jaz Orda» қоғамдық бірлестігінің сайттарында қолжетімді, сондай-ақ кітаптарға ресейлік «Литрес» интернет-дүкені арқылы тапсырыс беруге болады. Біз көптеген кітапты түрлі арналар арқылы таратамыз.

Ағылшын тіліндегі басылымдар Amazon.com және баспаның сайтында қолжетімді. Сонымен қатар, келісімшарт бойынша офлайн кітап дүкендерінің желісі арқылы таратылады. Еуропа мен АҚШ-та кітаптарымызды сатып алуға болатын жақсы дамыған кітап дүкендерінің желілері бар.

2015 жылы мен өз кітабымның бірінші басылымын Ресейде шығардым, өйткені ол көп оқитын ел. Өзіңді тексергің келсе – оқырмандардың

уровне, то и народ стал воспринимать ношение национальной одежды нормой жизни.

Кроме того, многое зависит от учителей и родителей. Если первые будут на уроках рассказывать о роли книги и своим примером побуждать детей к чтению, то, уверен, такие уроки не пройдут бесследно. А родители должны обсуждать за семейным ужином не слухи и новости, а новые книги, что также будет вдохновлять детей. Наконец, многое зависит и от авторов. Они должны стараться писать качественно и красиво.

– Чего не хватает сегодня детской литературе Казахстана?

– У нас есть множество талантливых людей, но, к сожалению, в настоящее время их творческие способности часто остаются невостребованными, и им приходится заниматься другой работой. Писательство для них остается лишь в качестве хобби. Более того, многие обращаются к творчеству не в раннем возрасте, а в зрелом, когда уже есть семья и дети, которых необходимо обеспечивать и кормить. Поэтому многие откладывают творческий процесс до периода зрелости, когда человек уже физически слабеет, и к тому времени у них уже не та мотивация.

– Детская литература направлена на воспитание и привитие духовных ценностей. Какие идеи несут Ваши герои юным читателям?

– В моем произведении заложен мотивационный посыл. Главный герой ставит перед собой цель вернуть любовь, хотя его ресурсы ограничены. Статус семьи его возлюбленной намного выше, чем у него, но он не сдается. Он осознает, что успех зависит от его собственных действий и решений и поэтому продолжает двигаться вперед. Даже если убрать внешнюю оболочку, пусть это будет не тюрк, а, например, шотландец и действие разворачивается в Европе, то история и сюжет останутся неизменными.

Моя книга наполнена мотивацией, и я хочу донести идею, что, несмотря на различные стартовые условия, успех

әдебиетке деген талаптары мен сұранысы жоғары жерге бар, бірақ сонымен бірге сынға да дайын бол. Қазақстанда көркем әдебиетті аса бағаламады, көбіне success әдебиетін, сәттілік пен мотивация туралы кітаптарды көбірек таңдады. Сондықтан мен Ресейде кітаптарымды көбірек сатып, танымал болдым. Салыстыру үшін: Ресейде бірінші басылымның бірнеше мың данасы сатылды, ал Қазақстанда – 200-ге жуы қана.

– Қазір сіз «Аркайым» және «Тәңір» топтарымен бірлесіп жұмыс істеп жатырсыз. Шығармаға музыка жазу үшін композитор идеядан шабыт алуы керек. Музыка авторы сіздің шығармашылығыңыздың жанкүйері ме? Ынтымақтастық неден басталғаны туралы айтыңызшы.

– Абзал – бұрыннан бері менің шығармашылығымның жанкүйері және біз көптен бері доспыз. «Аркайым» – Абзал мен Анараның отбасылық шығармашылық дуэті. Мен олардың шығармашылығын жақсы көремін, ал олар менің шығармашылығымды жақсы көреді, сондықтан біз бірлесіп жұмыс істеуді шештік.

Тағы бір «Тәңір» атты топ бар – ол да этноансамбль, бірақ олардың стилі өзгеше. Мен көрерменді бір бағытпен шектемей, оларға таңдау мүмкіндігін беру үшін әр түрлі нұсқаларды, тректерді ұсынуға тырысамын. Сондай-ақ, Қазақстанда түрлі этноансамбльдер бар екенін көрсеткім келеді. Музыкада тілдер үшін шекара жоқ. Біз бейне альбомдарды әлемнің түкпір-түкпірінен келген адамдар жүктеп алып, тыңдай алатындай етіп, стримингтік қызметтерге орналастырдық. Соны-

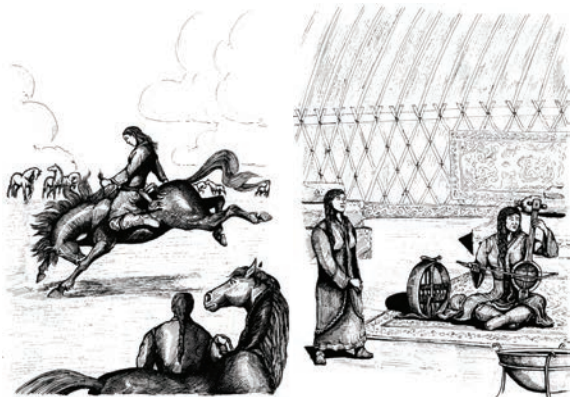
зависит исключительно от молодых людей. Когда человек идет к своей мечте, к своей цели, Вселенная помогает ему, предоставляя ресурсы и отправляя ему навстречу нужных людей и помощников. Однако важно помнить, что цели должны быть благородными, и при этом мы должны сохранять свою человечность. В противном случае, даже если мы достигнем своих целей, это может оказаться недолговечным или принести нам лишь временное удовлетворение. Поэтому важно идти к цели, оставаясь верными себе и своим принципам.

– Где наши читатели могут купить Вашу книгу?

– Если речь идет о казахскоязычных и русскоязычных изданиях, то они доступны в магазинах «Меломан», на сайте flip.kz, на сайте Общественного объединения «Jaz Orda», а также книги можно заказать через российский интернет-магазин «Литрес». Многие книги мы распространяем через различные каналы.

Англоязычные издания доступны на Amazon.com и на сайте издательства. Кроме того, по контракту идет распространение через сеть офлайн книжных магазинов. В Европе и США существуют хорошо развитые сети книжных магазинов, где также можно приобрести наши книги.

В 2015 году я выпустил первое издание своей книги в России, поскольку это более читающая страна. Хочешь проверить себя – иди туда, где у читателей высокие требования к литературе и спрос, но при этом готовься к критике. В Казахстане не особенно ценили художественную литературу, больше предпочитали success литературу, об успехе

мен бірге мен басқа шығармашылық тұлғаларды, соның ішінде суретшілерді де насихаттауға тырысамын. Қазіргі уақытта мен бір уақытта үш суретшімен жұмыс істеймін, олар әртүрлі стильдерде, жанрларда сурет салады. Менің кітабыма олардың иллюстрациялары енгізілген.

– Сіз сынға қалай қарайсыз? Бұл сіздің жұмысыңызға әсер ете ме?

– Шынымды айтсам, мен сыннан кейін жалтақтамайтындай, өзіме сенімдімін. Бірақ мен үшін сынның түрі маңызды. Егер сын дәрекі немесе қорлайтын болса, мен оны әдетте қабылдамаймын. Бірақ егер менің шығармашылығым сындарлы және сыпайы түрде жүгінетін болса, онда, әрине, мен тыңдаймын.

– Кітап көздерінің бірінде Сіздің шығармаңызды тарихи эротика жанрына жатқызады. Бұл шындыққа қаншалықты сәйкес?

– Мен өз кітабымды ресейлік интернет-ресурста сатылымға шығарған

и мотивации. Поэтому в России я продал больше книг и стал популярным. Для сравнения: в России продано несколько тысяч копий первого издания, а в Казахстане – около 200.

– Сейчас Вы работаете совместно с группами «Аркайым» и «Тенгри». Чтобы написать музыку к произведению, композитор должен быть вдохновлен идеей. Автор музыки поклонник Вашего творчества? Расскажите, с чего началось сотрудничество.

– Абзал – давний поклонник моего творчества, и мы дружим уже давно. «Аркайым» – это супружеский творческий дуэт Абзала и Анары. Мне нравится их творчество, а им нравится мое, поэтому мы решили сотрудничать.

Еще есть одна группа – «Тенгри», тоже этноансамбль, но стиль у них различается. Я стараюсь сделать зрителя искушенным, не ограничиваясь одним направлением, а предложить разные варианты, треки, чтобы у людей был выбор. Также я хочу показать, что в Казахстане существуют разные этноансамбли. Музыка не имеет границ для языков. Мы разместили видеоальбомы на стриминговых сервисах, чтобы люди со всего мира могли их скачать и прослушать. Заодно я стараюсь продвигать и других творческих личностей, в том числе и художников. В данное время я работаю с тремя художниками одновременно, они рисуют в разных стилях, жанрах. В моей книге есть их иллюстрации.

– Как Вы относитесь к критике? Влияет ли она на Вашу работу?

– Честно скажу, я достаточно уверен в себе, чтобы не поддаваться колебаниям после критики. Но для меня важна форма критики. Если критика грубая или содержит оскорбления, я обычно ее не воспринимаю. Но если обратиться к моему творчеству конструктивно и вежливо, то, конечно, я прислушаюсь.

– В одном из книжных источников Ваше произведение относят к жанру исторической эротики. Насколько это соответствует действительности?

кезде, олар оған «16+» белгісін қойды. Мен бұл стандарт шығар деп ойладым, өйткені бұл тақырыпты көп білмеймін. Алайда, кейінірек маған онда «16+» шектеуін ақтайтын ештеңе жоқ екенін айтты. Сондықтан бұл түсініспеушілік немесе кездейсоқтық деп ойлаймын. Бұл белгі әлі күнге дейін сақталып келеді, ал Қазақстанда ондай белгі қойылмаған.

– Сіз Қазақстанның әдеби саласының барлық қатысушылары үшін шығармашылық алмасу, өзара іс-қимыл және өсу платформасы ретінде қызмет ететін «Jaz Orda» әдеби-продюсерлік орталығының идеялық шабыттандырушысысыз. Бұл жоба туралы толығырақ айтып берсеңіз. Қандай жетістіктерге қол жеткізілді?

– Мен Қазақстандағы жазушылардың басты проблемасын түсінемін – бұл кітаптарды өткізу және сату. Бізде авторлар жеткілікті, бірақ олардың шығармаларын ілгерілету дағдылары мен мүмкіндіктері жоқ. Менде менеджерлік қасиеттер мен маркетингтің дағдылары болғандықтан, мен өз үлесімді қосқым келді. Менің жобам жазушыларға арналған және сатылымға бағытталған. Бағыттардың бірі – сайт. Біз Amazon сияқты сұраныс бойынша басып шығару принципі бар схема әзірледік, онда авторлар кітаптарын жүктеп, қосымша шығындарсыз табыс таба алады. Біз сондай-ақ авторларға өз ресурстарынсыз басып шығару және жеткізу қызметін ұсынамыз. Сатуды арттыру үшін әуежайлар мен сауда орталықтарында книгоматтар орнатуды жоспарлап отырмыз, сонымен қатар кітаптарды түптеудің әртүрлі нұсқаларын ұсынамыз.

Біздің көзқарасымыз сайт, книгоматтар және сауда нүктелерімен ынтымақтастық сияқты практикалық шараларға баса назар аудара отырып, кітап сату мәселесін стандартты емес шешуге бағытталған. Жазушыларға арналған конференциялар мен конкурстар да маңызды, бірақ біз сатуды ынталандыруды басты басымдық деп санаймыз.

– Когда я выставил свою книгу на продажу на российском интернет-ресурсе, они поставили на нее ярлычок «16+». Я подумал, что, видимо, таковы стандарты, ибо я не сильно разбираюсь в этой теме. Однако многие потом мне говорили, что в стране нет ничего такого, что оправдывало бы ограничение «16+». Поэтому я думаю, что произошло какое-то недоразумение или случайность. И эта метка остается до сих пор, в то время как в Казахстане ее не ставили.

– Вы являетесь идейным вдохновителем Литературно-продюсерского центра «Jaz Orda», который служит платформой творческого обмена, взаимодействия и роста для всех участников литературной отрасли Казахстана. Расскажите более подробно об этом проекте. Какие успехи уже достигнуты?

– Я понимаю главную проблему писателей в Казахстане – это сбыт и продажа книг. У нас достаточно авторов, но им не хватает навыков и возможностей для продвижения своих произведений. Так как я обладаю менеджерскими качествами и навыками маркетолога, то я захотел внести свою лепту. Мой проект сфокусирован на продажах для писателей. Одно из направлений – это сайт. Мы разработали такую схему с принципом печати по требованию, подобным Amazon, где авторы могут загружать свои книги и получать доход без дополнительных затрат. Мы также предлагаем услугу печати и доставки для авторов без собственных ресурсов. Для увеличения продаж планируем установить книгоматы в аэропортах и торговых центрах, а также предлагаем различные варианты переплета книг.

Наш подход направлен на нестандартные решения проблемы продаж книг с акцентом на практические меры, такие как сайт, книгоматы и сотрудничество с торговыми точками. Конференции и конкурсы для писателей также важны, но мы видим основным приоритетом стимулирование продаж.

– Оқырмандардың әр буынында ұлдар мен қыздар еліктейтін өз кейіпкерлері бар. Қазіргі кейіпкерлер қандай қасиеттерге ие болуы керек және олар балалар аудиториясына не үйретуі керек?

– Арман мен мақсат болуы керек. Көптеген адам басқа адамдардың идеалдарының әсерінен түсіп қалатын әлемде, өз бағытыңды табу ерекше маңызды. Адамға жас өскен сайын қайта бағдарлану қиын, бірақ бұл әрқашан болуы мүмкін нәрсе. Бірақ кейбіреулер 70 жасында да жаңа өмір бастайды. Дегенмен, көпшілігіне қартайған сайын қайта бағдарлану қиынырақ. Сондықтан балалардың өз мақсаттарын анықтауы маңызды, тіпті оларды ешкім қолдамаса да, олар өз мақсаттарын тауып, өздеріне адал болып, оған жетуі керек.

Мақсатқа жеткенде, өткен жолдан ұялмау маңызды, өйткені табысқа жету жолында қателіктер болуы мүмкін. Бұл әсіресе балалар үшін өте маңызды.

– Жас авторларға және жазушы болуды армандайтындарға қандай кеңес берер едіңіз?

– Арманыңа опасыздық жасама, айтпесе ол саған опасыздық жасайды. Сендер өз арманыңдарыңа қол созғанда, Ғаламның өзі сендерге керек адамдарды кездестіріп, ресурстармен қамтамасыз етіп, қолайлы жағдайлар жасау арқылы көмектесе бастайды. Ең бастысы – мақсатқа қол жеткізу мүмкін емес болып көрінсе де, тоқтамай, алға жылжыңдар.

Өз идеяларыңмен үнемі жұмыс жасап, ойланып, жүзеге асырыңдар. Нәтижесінде ақылдарың мақсатқа жету үшін қажетті оқиғалар мен шешімдерге жеткізеді.

– Мазмұнды сұхбатыңыз үшін рахмет. Сіздің кітаптарыңыз көптеген оқырман үшін шабыт пен мотивация көзі болатынына сенімдіміз. Шығармашылық табыс пен жарқын идеялар тілейміз!

Сұхбаттасқан
Дана Сагимбекова

– В каждом поколении читателей есть свои герои, на которых хотят быть похожими мальчишки и девочки. Какими качествами должны обладать современные герои, и чему они должны учить детскую аудиторию?

– Нужно иметь мечту и цель. Найти свое предназначение – это крайне важно, особенно в мире, где многие теряются под влиянием чужих идеалов. С возрастом переориентироваться становится сложнее, но это всегда возможно. Но есть исключения: некоторые начинают новую жизнь даже в 70 лет. Однако большинству перестраиваться с возрастом труднее. Поэтому важно, чтобы дети определили свое предназначение, даже если их никто не поддерживает. Они должны находить свою цель и идти к ней, оставаясь верными себе.

Когда достигаешь цели, важно не стыдиться пройденного пути, ведь на пути к успеху могут быть и ошибки. Это особенно важно для детей.

– Какой совет Вы бы дали начинающим авторам и тем, кто мечтает стать писателем?

– Не предавай мечту, или она предаст тебя. Когда вы следуете за своей мечтой, Вселенная сама начинает вам помогать, направляя нужных людей, предоставляя ресурсы и создавая подходящие обстоятельства. Главное – не останавливаться и продолжать двигаться вперед, даже если цель кажется недостижимой.

Постоянно работайте над своими идеями, творите, размышляйте над ними. В результате ваш ум будет притягивать события и решения, необходимые для достижения вашей цели.

– Благодарим Вас за содержательное интервью. Уверены, что Ваши книги станут источником вдохновения и мотивации для многих читателей. Желаем творческих успехов и ярких идей!

Беседовала
Дана Сагимбекова

ВЕЙП ТУРАЛЫ ЖАҢА ЗАҢ ЖАЙЫНДА НЕНІ БІЛУ КЕРЕК? ЧТО НУЖНО ЗНАТЬ О НОВОМ ЗАКОНЕ ПРО ВЕЙП?

ДДҰ біздің елде HBSC (Health Behaviour in School-Aged Children) жүргізген зерттеуіне сәйкес (2018), 15 жастан асқан ұлдардың 14%-ы және қыздардың 6%-ы кем дегенде бір рет вейпті қолданып көрген. 2022 жылы бұл көрсеткіштер 3,6% - ға өсті.

Согласно исследованию HBSC (Health Behaviour in School-Aged Children), проведенному в нашей стране ВОЗ (2018 г.), – 14% мальчиков и 6% девочек в возрасте старше 15 лет хоть раз пробовали вейпы. В 2022 г. эти показатели увеличились на 3,6%.

20 маусымнан бастап Қазақстанда **вейп сатуға тыйым салу туралы заң күшіне енді**. Жаңа заңға сәйкес, шегуге келмейтін темекі өнімдерін, вейптерді, хош иістендіргіштерді және оларға арналған сұйықтықтарды сатуға, таратуға, сондай-ақ оларды жарнамалауға тыйым салынған. Вейптердің айналымына қатысты қылмыстық жауапкершілік енгізілген.

С 20 июня в Казахстане вступил в силу **Закон о запрете на продажу вейпа**, который устанавливает запрет на продажу, распространение некурильных табачных изделий, вейпов, ароматизаторов и жидкостей для них, а также на их рекламу.

ВЕЙПТЕРДІ ӘКЕЛУ, САТУ ЖӘНЕ ТАРАТУ ҮШІН КЕЛЕСІ ЖАЗАЛАР ҚАРАСТЫРЫЛҒАН ЗА ВВОЗ, ПРОДАЖУ И РАСПРОСТРАНЕНИЕ ВЕЙПОВ ПРЕДУСМОТРЕНЫ СЛЕДУЮЩИЕ НАКАЗАНИЯ

- ◆ Вейптерді сатқаны және таратқаны үшін: 200 АЕК-ке дейін айыппұл (738,4 мың теңге); 200 сағатқа дейін түзету жұмыстары; 50 тәулікке дейінгі мерзімге қамауға алу. За продажу и распространение вейпов: штраф до 200 МРП (738,4 тыс. тенге); исправительные работы до 200 часов; арест до 50 суток.
- ◆ Вейптерді әкелгені және өндіргені үшін: 2000 АЕК-ке дейін айыппұл (7,3 млн теңге); 600 сағатқа дейін қоғамдық жұмыстар; мүлкі тәркіленіп немесе тәркіленбей, 2 жылға дейінгі мерзімге бас бостандығынан айыру / шектеу. За ввоз и производство вейпов: штраф до 2000 МРП (7,3 млн тенге); общественные работы до 600 часов; ограничение / лишение свободы на срок до 2 лет с конфискацией имущества или без.
- ◆ Егер қылмыстық топ әрекет етсе және бірнеше рет жасалса: 5000 АЕК-ке дейін айыппұл (18,4 млн теңге); 1200 сағатқа дейін қоғамдық жұмыстар; 5 жылға дейінгі мерзімге бас бостандығынан айыру / шектеу. Если действовала преступная группа и неоднократно: штраф до 5000 МРП (18,4 млн тенге); общественные работы до 1200 часов; ограничение / лишение свободы на срок до 5 лет.

«МЕН НЕ ТУРАЛЫ ҮНДЕМЕЙМІН» ҚОСЫМША ПАРАҒЫ: ОҚУШЫЛАРҒА АРНАЛҒАН ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ КОНСУЛЬТАЦИЯ

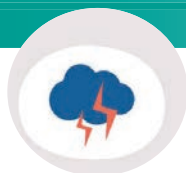

«Өркен» балалардың әлауқатын арттыру ұлттық ғылыми-практикалық институтының сайтында **«Мен не туралы үндемеймін»** қосымша парағы ашылды. Бұл мектеп оқушыларының өз ойлары, сезімдері және тәжірибелерімен ашық бөлісе алатын ерекше кеңістік.

Анонимділік әркімнің өз құпияларын ашып, қажетті қолдау ала алатын сенім атмосферасын құруда шешуші рөл атқарады.

Осы айдардағы қол жетімді психологиялық кеңес мектеп оқушыларына өз эмоцияларын білдіріп, жария болу қорқыныштарын жеңуге, мәселелерін шешу жолдарын табуға көмектеседі.

ВКЛАДКА «О ЧЕМ Я МОЛЧУ»: ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ КОНСУЛЬТАЦИЯ ШКОЛЬНИКАМ

На сайте Национального научно-практического института благополучия детей «Өркен» создана новая вкладка «О чем я молчу». Это уникальное пространство, где школьники могут откровенно делиться своими мыслями, чувствами и переживаниями. Анонимность играет ключевую роль, создавая атмосферу дове-

рия, в которой каждый может раскрыть свои секреты и получить необходимую поддержку. Психологическая консультация, доступная на сайте, помогает ученикам научиться выражать свои эмоции, справляться со страхами и находить пути решения проблем, не опасаясь осуждения или разглашения информации.

Бізге жазыңыз, сонда сіз тек кеңес қана емес, сонымен қатар сіз үшін маңызды сәтте психологиялық қолдау аласыз. «Мен не туралы үндемеймін» қосымша парағына өту үшін, **QR-кодты** скандаңыз.

Просто напишите нам, и вы получите не только совет, но и психологическую поддержку в такой важный для вас момент. Чтобы перейти во вкладку «О чем я молчу», отсканируйте **QR-код**.

«ҰСЫНЫМДАР КІТАПХАНАСЫ» АЙДАРЫНДА

назарларыңызға «Әдебиет» баспасынан шыққан «Қазақ балалар әдебиетінің антологиясы» атты жинақты ұсынамыз. Бұл таңғажайып он томдық жинаққа өлеңдер мен әңгімелер, жұмбақтар мен ребустар, сондай-ақ қазақ балалар ақындары мен жазушыларының жаңылтпаштары кірген. Авторлар арасында шығармалары барлық жастағы оқырмандарды қуанытып, шабыттандыратын, Ы. Алтынсарин, А. Байтұрсынов, М. Сәрсекеев сияқты танымал сөз шеберлері бар. Жинақты белгілі ақын, балалар жазушысы, Қазақстан Жазушылар одағының мүшесі, Байбота Қошым-Ноғай құрастырған. Сіздерді қызықты және пайдалы кітаптар әлеміне шақырамыз!

В рубрике «Библиотека рекомендаций» представляем вашему вниманию Сборник «Антология казахской детской литературы» от Издательства «Әдебиет». Этот удивительный сборник включает в себя десять томов, в которых вы найдете стихи и рассказы, загадки и ребусы, а также скороговорки казахских детских поэтов и писателей. Среди авторов можно встретить имена таких признанных мастеров слова, как Ы. Алтынсарин, А. Байтұрсынов, М. Сәрсекеев, чьи произведения радуют и вдохновляют читателей всех возрастов.

Составителем этого сборника является известный поэт и детский писатель, член Союза писателей Казахстана Байбота Қошым-Ноғай.

Погрузитесь в мир увлекательного и полезного чтения вместе с нами!

БАЛАЛАРҒА АРНАЛҒАН КЕҢЕСТЕР ӨМІРШЕҢДІККЕ ҚАЛАЙ ҚОЛ ЖЕТКІЗУГЕ БОЛАДЫ?

Жанжалдарға, ашуланшақтық пен күйгелектікке, психологиялық жарақаттарға және басқа да өмірлік мәселелерге қарсы тұруды қалай үйренуге болады?

Барлық адам үнемі қандай да бір жолмен жарақаттайтын, қиын жағдайларға тап болады: жұмыстағы немесе оқудағы сәтсіздіктер, жақын адамдары және достарымен қарым-қатынас, аурулар, туыстарының қайтыс болуы, жақын адамдардан айырылуы және т.б. Өкінішке орай, бұл тізім өте ұзақ уақытқа созылуы мүмкін...

Тағдырдың соққыларын, жағымсыз жағдайларды еңсеруге, күйгелектікті жеңуге көмектесетін маңызды қасиет – өміршеңдік.

Өміршеңдік – бұл адамның энергияны, өнімділік пен ішкі тепе-теңдікті сақтай отырып, қиын жағдайларды бастан кешіре білу қабілеті.

Дәстүр бойынша өміршеңдіктің үш компоненті айқындалады:

- ◆ өз өміріне қанағаттану, өз бетінше шешім қабылдау қабілеті;
- ◆ бақылау – дәрменсіздікті болдырмау, оқиғалар арасындағы себеп-салдар байланысын түсіну;
- ◆ тәуекелге бару.

Өміршеңдік неге байланысты?

Қысқа мерзімді күрделі мәселелерді және онша ауыр емес, бірақ ұзақ мерзімді дағдарыстарды біз бірдей еңсереміз. Адамдардың жарақаттайтын тәжірибемен қалай күресетініндегі айырмашылықтар психологиялық тұрақтылыққа байланысты. Өмірлік мәселелерді лайықты қабылдап, шешу қабілетін өз бетінше дамытуға болады.

СОВЕТЫ ДЕТЯМ КАК СТАТЬ ЖИЗНЕСТОЙКИМ?

Как научиться противостоять конфликтам, вспышкам раздражительности и гнева, психологическим травмам и другим жизненным проблемам?

Все люди так или иначе постоянно сталкиваются с травмирующими обстоятельствами, сложными ситуациями: неудачами в работе или учебе, отношениями с близкими людьми и друзьями, болезнями, смертью родственников, потерями дорогих сердцу вещей и многим другим. К сожалению, этот список можно продолжать очень долго...

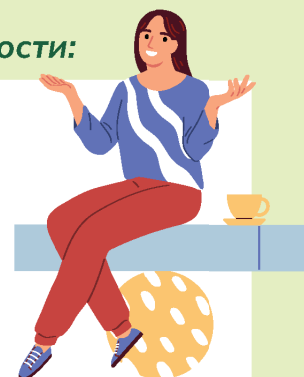
Пережить удары судьбы, неприятности, трудности, преодолеть стресс помогает важное качество – **жизнестойкость**.

Жизнестойкость – это способность человека переживать сложные ситуации, сохраняя энергию, работоспособность и внутреннее равновесие.

Традиционно выделяют три компонента жизнестойкости:

- ◆ удовлетворенность своей жизнью, способность принимать решения самостоятельно;
- ◆ контроль – умение избегать беспомощности, понимание причинно-следственных связей между событиями;
- ◆ принятие риска.

От чего зависит жизнестойкость?

Серьезные краткосрочные проблемы и менее тяжелые, но длительные кризисы мы переносим одинаково. Различия в том, как люди справляются с **травмирующим** опытом, зависят от психологической устойчивости. Способность достойно принимать и решать жизненные проблемы можно развить в себе самостоятельно.

ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ / НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

**ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ /
НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
БАС РЕДАКТОР / ГЛАВНЫЙ
РЕДАКТОР** Е. Н. Имангалиев

**РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕС /
РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ**

Е. Н. Сакенова
И. М. Самсаев
Р. Ф. Кудрякова
Г. К. Калиева
И. В. Калачева
М. К. Таипова
Г. У. Сагимбаева
А.М. Саликова
Г. Б. Омарова
Б. Ш. Алиев
В. В. Шахгулари

**ДИЗАЙН ЖӘНЕ БЕТТЕУ /
ДИЗАЙН И ВЕРСТКА**

А. М. Саликова
Т. В. Васько
Фото freepik.com

РЕДАКТОР-КОРРЕКТОР

Е. М. Песина

РЕДАКЦИЯ МЕКЕН-ЖАЙЫ:

Қазақстан Республикасы, Z05X4M9,
Астана қ., Есіл ауданы, Мәңгілік ел
даңғылы, 8/2 ғимарат
«ӨРКЕН» балалардың әл-ауқатын
арттыру ұлттық ғылыми-практикалық
институты» КеАҚ

АДРЕС РЕДАКЦИИ:

Республика Казахстан, Z05X4M9,
г. Астана, район Есиль, пр. Мәңгілік ел,
здание 8/2
НАО «Национальный научно-
практический институт благополучия
детей «ӨРКЕН»

ЖУРНАЛДЫҢ МЕНШІК ИЕСІ

«ӨРКЕН» балалардың әл-ауқатын
арттыру ұлттық ғылыми-практикалық
институты» КеАҚ

СОБСТВЕННИК ЖУРНАЛА

НАО «Национальный научно-
практический институт благополучия
детей «ӨРКЕН»

**ЖУРНАЛ ШЫҒАРЫЛЫМЫНЫҢ
ЖИІЛІГІ**

Ай сайын

**ПЕРИОДИЧНОСТЬ ВЫПУСКА
ЖУРНАЛА**

Ежемесячный

Қазақстан Республикасы Мәдениет
және ақпарат министрлігі Ақпарат
комитетінің 2024 жылғы 15 наурызда
берген № KZ52VPY00089109 тіркеу
куәлігі

Регистрационное свидетельство
№ KZ52VPY00089109 от 15 марта
2024 года выдано Комитетом
информации Министерства культуры
и информации Республики Казахстан.

Деректердің дәлдігі мен ақпараттың
сенімділігі үшін материал авторлары
жауапты.

За точность фактов и достоверность
информации ответственность несут
авторы материалов.